

Nemunas

Nr. 30
(303-744)

2010 m.
rugsejo 16-22 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Iš Martino PARRO ciklo „Paskutinis kurortas“. Menininko paroda eksponuojama Kauno fotografijos galerijoje.

Kauno Laiptai
3-7 p.

Proza _____ Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Poezija _____ Dainius SOBECKIS

Alfredas GUŠČIUS

Įdomi istorija ir žanro pinklės

Donaldas KAJOKAS

**Apie akmenukų métymą
ir rinkimą**

Etažeré

Erika DRUNGYTĖ

**Žiemos verandoje,
dainuojant pavasariui**

Alfas PAKĒNAS

**Kol Nemunas bus...
9 p.**

9 770 134 314 007

Susipažinkime – Kaukų šeimynėlė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Europos Sajungoje gyvenantys dėdės ir tetos labai sujudo sukruto gelbėti griūvantį, klibantį darnios šeimos statusą. Pamanė, kad tie, kurie dabar dar tik su balionėliais rankose béginėja, užaugę net nežinos, kas yra ta šeima ir su kuo ji valgoma. Tuomet nusprendė, kad reikia apie ją bent lėlių teatre pasakoti ir sektiną pavyzdį parodyti. Taip ir buvo sumanytas projektas „Skraojantis festivalis“, kuriame galėjo dalyvauti teatrų trupės, pasiryžusios dirbtį tarptautinėje komandoje ir siekti sėkmės rezultato. Kauno lėlių teatras pasistengė, ir štai – vaikai jau turi premjerą „Šeimynelė iš didžiosios girių“. Rugsėjis labai tinkamas startams. Teatro vadovas Sigitas Klibavičius prisipažista, kad ši kartą aktoriams teko net vasaros atostogų gabaliuką paaukoti. Ir ne veltui, nes, visai ką tik repetavę,

jie scenoje vis dar straksi iš entuziazmo.

Rašytoja Daiva Čepauskaitė pavyrė knygeles ir pamanė, kad religijotyrininkas Gintaras Beresnevicius vieną tokią šaunią Kaukučių šeimynelę apraše taip linksmai, kad vaikai net neįtars, kur čia jiems pedagoginiai spastai paspęsti. Dviejų rašytojo knygų istorijos buvo paverstos pjese, paskaninta puišiu D. Čepauskaitės humoru ir stebuklingu teatrinių kalbos jautrumu. Viskas skaidru ir aišku – taip, kaip turi būti parašyta vaikams. O ypač dainelių tekstai, kurie gana dažnai nuklysta į lyrikos lankas ir tampa sunkiai „iškandami“, ši kartą spektaklyje visai nesidangstė musika.

Kai pjesė buvo parašyta, atėjo metas režisieriu Olegui Žiugždai iš Baltarusijos, kuris švenčia jau septintosios premjeros pasirodymą Kauno lėlių teatro scenoje. Ir, atrodo, tikrai sėkminges, nes ir pats

režisierius prisipažino, kad dirbtį buvo visai nesunku. Diena, praleista su Kaukų šeimyna, tapo linksmu ir spalvingu spektakliu.

„Didžiosios girių pakraštyje gyveno Kaukų šeimyna. Seima kaip šeima: tėtis, mama ir jų vaikai – Kaukutis ir Kaukutė. Tik štai vieną rytą, kuomet vaikams prisipnavo Baltasis Arklys, tėtis Kaukas leido jiems daryti viską, ką tik jie panorės!“ Ir nuotykiai prasidėjo...

Pirmausia tenka tarti pagiriamąjį žodį režisieriui už puikias projekcijas, kompiuterinę animaciją, padėjusių sukurti keistą realumo ir sąlygiškumo išpuštį. Vis bėgantys, skubantys miško vaizdai vertė vaikus klausti: „O kaip jie tą mišką padarė?“ Jis lyg ir tikras, tačiau Jame gyvena lėlės (na, bent tiems, kurie jau išsaugo iš absoliučios iliuzijos). Tokia spektaklio pradžia kartu su nuostabiu orkestru sukūrė keistą erdvumo išpuštį. Miškas ir muzika

(kompozitorius Bogdanas Ščepanskis iš Lenkijos) – daug erdvės kvėpuoti ir jausti. Vėliau spektaklis, bėgdamas nuo vienos mizanscenos iki kitos, sugrižo į jau išprastus lėlinius „išmatavimus“. Deja, lėlės tokios scenografijos fone atrodi šiek tiek retrogradiškos ir pristigusios ryškesnių bruozų. (Spektaklio dailininkė – Lesia Lučko iš Ukrainos). Net Maumas ir Ragana, galėjė viesus priblokišti savo „grožiu“, kažkodėl liko gana blankūs ir neįdomūs. Tod aktoriams darbo dėl to tik padaugėjo. Tiesa, miniatiūriniai, švelnūs, spindinčiai sparneliai bezdakai iš alyvų tikrai atrodo juvelyriškai dailūs. Gal lyrika yra stiprioji dailininkės pusė?..

Miškuose knibždėte knibžda įvairiausią gyventojų, tokį įdomių, kad rašytojams rankas niežti visus juos aprašyti, tad ir spektaklyje personažų nepričrūsta. Gal net atvirkščiai. Aktoriams (o jie tik penki: Audronė Grėbliauskienė, Laima Rupšytė, Jolita Ross, Remigijus Endriukaitis ir Andrius Žiurauskas), kad sugebėtų sutilpti scenoje, tenka persikūnyti net po keletą kartų. Pasitaiko, jog tą patį personažą įvairose scenose tenka vai-dinti vis kitiems aktoriams. Tada spektaklis jau realiai ir matomai darosi panašus į be galo sudėtingą

mechanizmą. Kaip tokias reinkarnacijas sugaudo vaikai – tai ir liks paslaaptis. Gal aktorius, kurie vaidina šalia lėlių, labiau pastebi ir sekia suaugusieji?

Scenos keičiasi gana greitai ir ritmingai, vis gaivindamas vaikų dėmesį naujais personažais, kol spektaklis vis dėlto šiek tiek pri-trūksta kvapo. I centrą įzygiuoja Makropolijų armija, kažką mar-maliuojančią vaikams sunkiai suprantama kalba, ir žiūrovų dėmesys pa-sprunka. Vėliau, spektaklio pabaigoje, jie pamato namo gržtančius Kaukučius, per dieną pasimokiusi visokių naudingų dalykų, tačiau lyg ir pristaiga tų moksli „užtvirtinimo“. Kaukučiai dar susėda prie ryte namuose palikto stalo, tačiau aktoriai nuo jų jau nutolsta, lėlės nejudrios paliekamos vienos, ir tekstas tarsi ištrypsta erdvėje.

Vis dėlto spektaklis prilygsta šventei. Trumpam savaitegalio stebuklo svystelejimui, kurį dovanaja tiesiog puiki aktorių komanda ir jų vaidybą. Net pats teatro vadovas džiaugiasi, kassyk iš naujo atrandantis savo aktorius. Mat jie išigudrina kiekvieną kartą sužibeti naujai. Tik toks ryškus profesionalumas ir gali virsti švente.

Kauno valstybinio lėlių teatro archyvo nuotraukos

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Žmonėms kuo toliau, tuo sunkiau, o ypač tolstant nuo mokyklinio suolo, sekasi rašyti. Paprasciausiai tapti „pirmykščiu žmogumi“, be technikos priemonių mėginančiu užfiksuoti savo mintis popieriuje. Todėl kaligrafijos menas tokioje realybėje tarsi vis labiau tampa menu. Anksčiau mes visi tai geriau ar blogiau sugebėjome. O dabar įdomu net paméginti. Gal todėl ketvirtoji **Lietuvos rašto meno paroda** Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko dailės galerijoje sulaukė tiek daug lankytojų, kad net jos organizatoriai stebėjos. Gal dar rugsėjo pirmosios entuziazmas nebuvo išblėsęs...

Pirma Lietuvos rašto meno paroda įvyko 1992 m. visai ne Kaune, o Klaipėdoje, šviesaus atminimo profesoriaus Algio Kliševičiaus iniciatyva, jo mokiniai dabar tėsiai pradėtus darbus. Antroji – 1999 m., trečioji – 2004 m. taip pat Klaipėdoje, neoficialiai tituluojamoje kaligrafijos sostine. Viena parodos organizatorė Lidija Kuklienė juoka vo, kad kaligrafija taip tapatinama su pajūrio miestu, A. Kliševičiaus vardu, nes jungiamą grakščiosios „K“, kuri labai gražiai dera ir prie naujosios parodos dislokacijos vietas – Kauno. Tiesa, šios parodos buvo eksponuotos ir Vilniuje, galerijoje „Arka“, LR Seimo galerijoje, Šiauliuse, galerijoje „Laiptai“, apkeliavo daugelį kitų Lietuvos miestų.

Anksčiau paroda būdavo sudaroma pasitelkus Lietuvos kaligrafijos entuziastus, o ši kartą ji tapo tarptautinė. Joje dalyvauja au-

Ar sunku parašyti raidę?

Kristina SAMOŠKAITĖ

toriai iš Japonijos, Latvijos, Vokietijos bei Izraelio. Organizatoriai teigia, kad toks pasižvalgymas po svečias šalis parodai tikrai išėjo į naudą – prasiplėtė darbų stilistika ir raiškos įvairovė, o labiausiai pakilo meninis parodos lygis. Tiesą sakant, įvairovės gal nebuči pritrūkė ir be užsienio menininkų, nes ir patys organizatoriai šiek tiek nuogąstavo dėl jos eklektišumo ir galbūt per menkų atrankos reikalavimų, kurių veikiausiai bus laikomasi ateityje. Jie pastebi, kad kaligrafijos menu besidomintys jauni menininkai linkę daug eksperimentuoti, tačiau ne visada jų inovacijos sutampa su atlikimo technikos preciziškumu.

„Žvelgiant į Lietuvos rašto istoriją iš tūks-

tantmečio perspektyvos ryškėja nuolatinės sasajos ir sumišimas su kitų Europos tautų kalba ir raštu. LDK literatūros paminklai kurti mažiausiai aštuoniomis anuo metu vartotomis rašto kalbomis.“ Būtent šia tradicija seka kai kurie menininkai, pasirinkę klasikinę raišką, šalia jų – eksperimentiniai šiuolaikiniai mėginimai su tradicijos atspindžiais.

„Kiek mums svarbi istorinė sąmonė ir tradicijų tasa, sasajos su amžinomis vertybėmis?“ – klausta menininkų, kuriems buvo pasiūlyta atidžiau pažvelgti į Lietuvos rašto kultūri-

nius saitus su Europos šalių mentalitetu, menu, daile tiek istorijos šviesoje, tiek nūdienos aktualijų požiūriu. Tiesa, parodoje ne taip mažai ir Rytių kaligrafijos filosofiją atspindinčių darbų, kurių priešakyje – klasikinis Takuo Ube kūrinys.

„Šiuolaikinis žmogus vis dažniau paliekamas su technologijomis, jų nuveiku darbu, kuris visiškai neturi žmogiškos rankos šilumos. O raštas yra labai asmeniškas, individualus ir nepakartoamas, nes tobulai at-kartoja žmogaus judeis. Su juo kiekvienas palieka savo atspaudą, tarsi paženklinia darbą – grafikos ar dizaino“, – pasakojo L. Kuklienė.

Gal todėl spaustintas žodis labai dažnai turi daugiau galios protui, pasitikėjimiui nei ranka parašytas, kuris, rodos, veda į klaidžias asmeniškumų lankas. Lygiai taip pat išsidėsto išstarto bei parašyto žodžio svarbos niuansai. „Užrašyta kalba tam-pa išprasmintu tekstu, ikyjančiu tiesos statusą“, – teigė organizatoriai. Juo gali remtis ir tikėtis aiškumo.

Apėjė parodą, lankytoday galėjo čia pat sėstis už stalo ir prisidėti prie kaligrafijos mėgėjų gretų, kurios, pasirodo, jau ir taip Lietuvoje yra gana gausios. Dailininkas kaligrafas, dizaineris, VDA Klaipėdos vizualiojo dizaino katedros ilgametis dėstytojas Mindaugas Petrus metė iššūkį: „Ar tikrai taip paprasta parašyti raidę? Ar tikrai ir aš taip galu?“ Publiką iššūkį priėmė ir po dailininkės kaligrafės, VDA Klaipėdos vizualiojo dizaino katedros lektorės L. Kuklienės trumpo darbo priemonių pristatymo pradėjo raityti savo minčių ir judesių at-spaudus.

Autorės nuotraukos

Takuo UBE.

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Anyžių skonio ledinukas

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Urtė mėgo šokoladinis saldainius ir vis dar mokėjo laukti laiškų. Ne tū, elektroninių, kuriuose pranešama, kad tokiai ir tokiai dieną rengiamas vertėjų seminaras arba primenama, kad Tamsta, gerbiamasis kolega (e), pamiršote susimokėti nario mokesčių. Eleresui - kam gi daugiau?

Urtė laukdavo paprastų laiškų - nuo saviškių. Jai patiko žinoti, kad dėdina jau sukišo į žemę jurginus ir passisodino bulves arba kad viskas suvalyta, liko tik batviniai rautini. Ji užmigdavo rami, žinodama, jog Lygumose viisi sveiki - net ir Anupro, dėdinos pusbrolio, krikšto motinos sesers berniukas jau išgijo, nors neturi - kaip ir visi šiandieniniai kūdikiai! - ak jau tu, pone Dieve, jokio imuniteto, žinai, Urtele, kokios dabar tos jaunos mamos - ne viena nerori vaiko pati maitinti, žiūri tik į visokius tuos mišinius, lyg vaikai ne vaikai būtų, o kokie nors veršeliai...

Bet visa tai, kuo Urtė skanino prėską senmergés gyvenimą Vilniuje, po universiteto taip ir užsilikusi atskirityje nuo savujų, tenai ir tūno. Namie. Gal Rafaelé, ilgakojé jauna feministė, laiptinės kaimynė, auginanti ne vaiką, o aukšaspalvi retriverį, nepamirš jos pašto dėžutės? Juk pažadėta lauktuvių. Zui-kio pyrago, kitaip tariant. Rafaelė. Ir retrieveiriui - bene gaila? Urtė juk turi pinigų. Laimė, kad turi ir butelį. Du! Vienas paruoštas dovanų, atiduotas Gunilai. Kiek vėliau. Kai paaiškės, jog tikrai pataikė tenai, kur reikia. O kol kas, visa sustirusi nuo ankstyvo rudens ryto žvarbos, Urtė sėdi ant suolelio priešais Visbio katedrą, žiūri į vandenį, kuriuos naktį perplaukė „Gotlandsline“ keltu ir užkan-džiauja: lagaminas atidarytas, vienoje Urtės rankoje - rūkytos dešros rinkė, kitoje - į „Lietuvos ryta“ susuktas „Alitos“ brendžio bute-lis. Cigaretė rankos nebėr. Gaila.

Suprantama, dešrą galima laikinai pasidėti šalia. Ant suoliuko sočiai vietas. Bet švedai keliasi anksti. Matyt, juos prikelia bjaurūs, anaipolt ne veisliniai švediški šunys. Ryto metą visas Visbis vedžioja šunis. Nuo še-sių. Nuo to akimirksnio, kai Urtė prisėdo ant suolelio. Šunų šeimininkai į Urtę nekreipia dėmesio. Bet jų šunys - oho! Kvepia jiems lietuviška, kadugiu ir česnakeliu pagardinta dešrikė!

Atsikandusi dar vieną nemenką kąsnį Urtę, beviltiškai alkana ir dėl to susinerusius, saugoda-ma savo proviantą nuo švediškų kiemterjerėjų, išrūda dešrą į lagaminą, sugraibo kišenėje cigaretės ir laimingą užsirūko: brendis jos vi-duriuose jau sušilo.

Gražu! Maukiu iš kaklelio kaip Karoliniškių chroniai, - bando bartis pati ant savęs.

Nepadeda. Norisi dar vieno gurkšnio. Net ne gurkšnio, o mauko - Urtė seniai nebuvo tokia pavargusi, kokia yra čia ir da-bar, Dievų krašte, priešais Visbio katedrą

su auksu gaidžiu ant pagrindinio kupolo, atsukusi nugarą namui, kurio durys jai kol kas uždarytos.

Iš Vilniaus ji trenkėsi autobusu į Rygą, Rygoje sėdo į keltą, plaukė nejausdama, kad plaukia, nes aplinkui zojo paslaugūs stiuardai, siūlantys ir ši, ir tą, o pavakare išlipo Nyneshamne, tuščioje lyg maro išmarintoje prieplaukoje, kur nė vieno žmogaus, vien atviros durys, neįsijungti kompiuteriai ir už penkias kronas keleivių daiktus pasauginantys automatai... Vienam iš tokų „sargų“ Urtė įmetė į gerklę monetą ir palikusi savo nešulius lükuriuoti vidurnaktį išplauksiančio kelto, patraukė į miestelį: suskaičiavo visas ten surikiuotas cementines antis, žymintas akligatvius ir pėsčiųjų perėjas, užsiropstę į aukštai aukštai ant kalkakmenio uolų pasiliupsiai katedrą, nusileido žemyn, grįžo į prieplauką, nes Nyneshamne jau žiebėsi žiburiai, ir galiausiai išvydo čia šiokią tokią gyvastį: atsišvėrė langelis, prekiaviantis dešrainiais, o kiek vėliau - ir kasa, išspjovusi Urtė bilietą į naktinį aštuonių dienų laivą.

Keleivių laukimo salėje ji pasijuto labai neblogai: šalia arkliagalvių, į kelioninius skaitalus numirusių švedžių Lietuvoje šiaip jau ne visai patrauklus Urtės veidas tiesiog švietė: Jézau, Dédina, kad žinotumei, kokios tos skandinavų moterys! Dabar aš suprantu, ko žuvédams Lietuvos reikėjo, ko jie į mūsų kran-tą brovėsi...

Tačiau laive, atsišvartavusiai į Nyneshamno, nebuvo barų nei stiuardų, panašių į tuos, kurie zojo aplinkui, vos tik pajudėjus į Rygos, tad nakties, juoba savo švytinčio veido toje naktyje, Urtė tikrai neturėjo už ką pagirti. Sakote, yra tame kelte barų? Gal. Gal tik Urtė nepataikė: švediškai ji nemokėjo, tad nusipirko netikus bilietą - į bendrają salę. Sėdomis nepamiegosi. Nepatogu sėdomis. Urtei jau seniai gelia sañarius. Tad, nusiziūrėjusi į švedus, išsitiesė ant grindų. *Leptopą* pasikišo po galva. Dar nukniauks, neduok Dieve: pernelyg daug įtartinų tipelių aplinkui... Deja, užsnūsti nepavyko. Kas nors vis rioglinosi per ją - lyg per slenkstį: *skjūz my* ir *skjūz my!* Eikit šikt! Ējo. Tualetų durys: taukšt taukšt, taukšt taukšt. Iki pat Visbio.

Taukšt taukšt, taukšt taukšt! Vėl?! Kiek gali mažt, sutriai?

„Alitos“ brendžio sušildytą, kone užsnūdusių Urtę staiga kumšteli moteris. Ne, moteris - paskui. Iš pradžių - durys: taukšt. Tos, už nugaros. Iš jų ir išlindo susivėlusi arkliagalvė: „Hei!“ Ne Gunila. Velniai žino kas. Bet Urtei nesvarbu. *Hei!* - ir viskas gerai: yra dušas, kuriame lieka kelionės dulkės, pagalvė, ant kurios galima dėti galvą, ir apklotas, kuris šildo puikiai nei „Alitos“ brendis. Karijono, sveikinancio Visbij, sulaukusį ryto, Urtė jau negirdi: žinok, Dédina, miegojau gal dyvilyka

valandų kaip užmušta!

Tikta kitą rytą, jau apvaikščiojusi cemen-tinius avinėlius (*Nyneshamne - Baltos antys, o Visbyje - balti avinéliai, mieloji Dédina!*), žymincius Dievų krašto sostinės akligatvius ir pėsčiųjų perėjas, Urtė atsiminė, ko atvažia-vusi į „Baltic centre“ - vesti Patriko Ziūskin-do. Ne, jei manote, kad tai garsusis kūrinys „Kvepalai“. Vieno žudiko istorija“, apsirinkate. Urtė turi kitą užsakymą. Kauno kamerinis jai užsakė „Kontrabosa“ - tokia žauriai šyova monopjesę, savitai interpretuojančią fašizmo galimybę pagaliau viesai paskelbt - ne, ne „Mein Kampf“, o tik garsiai surikti „Gott mit uns!“, iškalta ant esesiminkų diržų sagcių, kad visi galėtų narsiai rėkti „heil!“

„Kontrabosa“, beje, gerokai anksčiau išver-te amžinatilį Jurgis Kunčinas, Urtės kolega, ir netgi paskelbė „Metuose“. Dėl to kilo šio-kios tokios sumaištis: teatro direktorius, pa-siskambinės Urtė, po dienos atsaukė užsakymą, bet po savaitės ir vėl paskambino: teatrui reikią kitokio vertimo! Kunčino verstos frazės joks aktorius nepajęgsių vienu atokvėpiu ištarti - netgi Aleksandras Rubinovas, būsimasis Ziūskindo Kontrabosininkas!

Ne visai ramia širdimi Urtė sutiko imtis užsakymo. Bet émési. Specialiai néjo į Mažvydą, kuriame saugomi visi leidiniai, kad nekil-tu pagunda užmesti aki, koks vis dėlto yra neseniai į smėlynus išlydėto kolegos tekstas. Buvo vertusi teatrui. Ne vieną kartą. Žinojo, ką reiškia spazmuojant diafragma. Ismanė, kas yra pauzė... Beje, atsiže į Visbij ir kasetę - spektaklio, pastatyto Vokietijoje, irasą. Bet vokiečių - kitokia frazės apimtis. Kitokia nei lietuvių. Todėl Urtė Visbyje prakaitavo, bandydama kuo tiksliau sudėti kablelius ir taškus. Kitaip tariant, leisdama aktoriui įkvėpti ir įkvėpti: „Chromuotas plienas. O anksčiau buvo naudojamas žarnos. Sol styga, stai ta, viršuj, dažniausiai griežiama solo, jei tik įstengiama. Baisūs pmingai už vieną stygą. Manau, kad už visą komplektą šiandien būtų koks šimtas šešiasdešimt markių. Kai aš pradėjau groti, kainavo keturiadasdešimt. Tos kainos kyla kaip ant mielių.“

Staiga Urtė pritrūko žodžio. Keturiolikta-me plaplasyje. Kartais taip nutinka visiems vertėjams.

Jis pasilypėjo į antrąjį „Baltic centre“ aukštą. Yra! Šlapoberskis, kas daugiau tau čia bus? Žodynas toks. Beveik naujas. Nesutrintas, kokie paprastai būna žodynai, kuriais dažnai naudojamasi.

Parsinešusi į savo kambarėli, atsivertė...

Vargsti, plunksnos broli, o gal - sese? Vark! Visi mes keikiame dienas, bet niekur neding-si... Linkiu sveikatos!

Jurgis

Urte išdžiūvo burna. Lyg apsivalgius anyžinių saldainių. Ledinukų. Juos mėgsta maži švedukai, taip pat ir dantų protezais jau kaukšinčios švedės. Anyžiai, sako, patinka netgi šunims. Švedų šunims, kiemterjerams. Reikės nupirkti anyžių kvapu įdarytą kaulą auksas-palviui Rafaelės retriveriui. Būtinai. O tai kvankai - ką? Tai bent vardas: Rafaelė! Mirk iš juoko. Nors juoktis Urtė nė neketina. Tas Jurgio „laiškas“. Ar laiškas? Juk jau - po mirties. Na, ne visai po mirties, žinoma: Urtė supranta, kad Jurgio Visbyje būta gyvo. Gyvut gyvutėlio. Ir dirbtą. Gal net prie to paties Ziūskindo. Tačiau žodyno tituliname plaplasyje datos nėra. Tik tie žodžiai. Rašyti plunksna. Tušu. Riebiomis, o grakščiomis raidėmis - kaip Jurgis mėgo. Apačioje - antspaudas, ką Jurgis irgi mėgo. Antspaudo šriftas, lyginant su ranka rašytais linkėjimais - mažutėlytės raidėtės. Times New Roman, kaip šuns blusos:

Jurgis KUNČINAS
Moniuškos 20-3, LT-2040 Vilnius

Staiga Urtė atsiminė tebeturinti pusiau nu-gertą butelaitį, vis dar susuktą į „Lietuvos ry-tą“. Užsirakino duris. Pusiau pravėrė langą, iš-einantį į Visbio katedrą, į čerpėmis dengtus švediškus stogus: žinok, Dédina, toks jausmas, kad ant kiekvieno iš jų gali gyventi Karlso-nas, tikrai! į už stogų mėlynuojančią jūrą.

- Ačiū už sveika, Jurgi. Imam? S gorlyš-ka! Kaip seni manujų Karoliniškių ar tavo Žvėryno pijokai...

Karijona katedros bokšte sugrojo dienos pabaigą. Temo. Turistų - jau nė vieno: ko ne-išserti? Niekas nestovės po pravertu langu ir nesiklausys paslapčiomis, kaip sėdi kambar-yje dviese, geria iš kakliuko lietuvišką degtinę ir triauškina anyžinius saldainius. Tylomis. Gal nebyliai? O gal todėl, kad dviese.

Po savaitės Urtė baigė vertimą ir išsiuntė elektroniniu paštu Rafaelėi: *jei nesunku, at-spausdink ir nuvešk į Kauno kamerinį, gerai? Grįšiu dar po dviejų savaičių.*

Namo, į Lietuvą, Urtės keliai buvo dar bjau-resnis: kone pusdienį autobusu iki Karsham-no, naktis - kelte, iš Klaipėdos - vėl autobusas. O dar, kvaipė, pataikė ne į tokį, kuris varo magistrale. Dardėjo ir kratėsi panemuniai, vil-ku kraštu: Vilkiškiai, Vilkyčiai, Vilkiškiai... Ma-niai, galą gausiu, kol iki Vilniaus parsikasiu, mieloji Dédina, verčiau jau būčiau į šoną pa-sukusi, jus visus aplankiusi...

Rytojais ryta, o jei tiksliau - tai gražiai apypie, nes mięgojo gal iki dviejų, Urtė pa-skambino į teatrą. Direktoriui.

- Na, kaip „Kontraboso“ vertimas. Ar tiko?
- Jau repetuojam!
- Džiaugiuosi. O kada pasirašysim sutartį? Grįžau iš Švedijos, reikėtų honoraro...

- Už ką?
- Kaip - už ką? Už Ziūskindą!
- Kad už Ziūskindą jau sumokėta!
- Tikrai negavau nė cento!
- Ir negalėjot gauti. Gauna, kas išverčia.
- O kas... išvertė?

- Kažkokia naujokė. Bet gerai! Tiesiog pui-kių! Nebepamenu dabar pavidės. Tik vardą. Rafaelė. Dieviškas vardas. Sakė, kad jūs Švedijoje, kad neturite dabar laiko, kad rekomendavote...

Urtė padėjo ragelį. Nelaukė sakino pabai-gos: *juk perspėjo mane Jurgis, kai lupome iš kakliuko, užsidarę mažyčiame „Baltic centre“ kambarėlyje su vaizdu į jūrą, į dangaus ir jūros sandūroje numanomą Lietuvą, kad nevež-čiai Rafaelėi lauktuvių ledinukų. Anyžių sko-nio. Ir kad neerzinčiau auksinio jos retrive-rio... Perspėjo!*

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Dainius SOBECKIS**Gimiau butelyje**

gimiau butelyje
žvarbu lapkričio rytą
vėjui smėlio smiltis
tvoskiant į veidą

pajūrio kraantu ējo žvejys
suplyšę tinklai
pietų nebus
nei vakarienės

skausmas įsirežė
akyse raukšlėse
išgirdus kūdikio
verksmu krioklį

ne tik aš gimiau butelyje
jame gimsta laivai
niekada nepajusiantys
štormo ir štilio

aš gimiau
gimiau butelyje
romo džino ir viskiø

Apmokymai

kaime kuo toliau
nuo civilizuoto pasaulio
buvo surengti
Gyvojo Žodžio
apmokymai

dalyvavo nauji veidai
visad Gyvas Energingsas
kraujo prakaitu trykštantis
dvasinis submokytojas

pirmoji treniruotė
lok
kaip kaimo šunys au au au...
stauk
kaip išalkęs vilkas aū aū aū...
ir suryk
kitamintj

antroji treniruotė
kudakuok
kaip perekšlė višta
kud kudakšt kud kudakšt...
ir proto turėk
ne ką daugiau

trečioji treniruotė
burgž
kaip senas traktorius
ark žemę
kaip nepailstantis instrumentas
paklusku savo vairuotojui

ketvirtoji treniruotė
mūk
kaip žalmargė karvė
mū mū mū...
leiskis melžiama
kaip karvė
nesipriešink melžėjui

penktoji treniruotė
kriuksek
kaip žemę knisanti kiaulė
kriu kriu kriu...
valgyk jovalq kaip kiaulė
kriu kriu kriu...
voliokis purvuose
ir leiskis skerdžiama
savo šeimininko

šeštoji treniruotė
akék
kaip arklas žemę kirmiñ
ark dieną naktj
atsiduok artojui

septintoji treniruotė
ir visada akrai paklusku
dievui visagaliui
savo viešpačiui

ar supratai mane

dabar šok
i šulinj
nuo stogo
pagarbink mane

Nutinka

taip jau nutinka
gyvenime

antaninė obelis
kas devintus metus
duoda vyšnių

vyšnių lapeliai
tinka rauti
agurkus

agurkus malonu
valgyti kai vakare
buvo gerai

gerai sutiki
kok išsiblaškiusi
poetą

poetą netgi
galima pamatyti
pro langą

langą būtina
uždaryti esant namie

namie nematyti pabaigos
tik ugninges
skonis

taip jau nutiko
gyvenime

pardaviau Bibliją
pirkau degtinės

Savi

pažistu Hadą
Tartarą ir Eliziejų
bei Pragaras
nesvetimas visai
visad linksmai
užsuku aš į Džeheną
išgeri pieno
nesibaidau Šeolio
lankau draugus
pažistamus ir priesus
kai visa tai pabosta
lekiu į Valhalą
ar Helą
taip pat
nepamirštami bičiuliai
Dijujis Džahanamas
Naraka Pragari

tik vieno negaliu
suprasti
kas tas rojus
dangaus karalystė

Slépinys

kas dešinėj
o kas kairej

nuo pradžių pradžios
amžių glūdumos
nuo Saulės blyksnio pirmo
vieta po dešine
jau paskirta
joje sédės stovės gulės
ir vyną gers
su žmogumi
jo viengimis sūnus

po kaire tuščia
ir neliks
joj duoną merks į dubenį
ir vyno taurę kels
i abiejų sveikatą
jis
kuris žmonėms paliko
ryškiausią
bučkio pėdsaką

I vieną pusę

gavau bilietą

ne į Europos futbolo čempionatą
ne į vėluojantį lėktuvą
ne į operos premjerą

i tarptautinę kelto liniją
upe žemyn
tarp gražuolių
kabančių vynuogių kekių
prinokusių egzotiškų vaisių

man patarnavo
stambiakrūtės mulatės
jų prisirpusios krūtys
lingavo į taką

man lenkési iš dešinės
ir iš kairės
iš abiejų kranto pusiu
priklaudavo ant vieno kelio
tiesė palmių šakas
ir šaukė:
„garbė praplaukiančiam!“

iš tolo švietė vartai
spindintys deimantais ir briliantais
jie gryno aukso buvo

Aldonos ZYKUTĖS nuotrauka

pasklido muzika švelni
liūliavo migdė supdė
ir spindinčios mulatės
viliotinį sušuko
aš maudžiaus jų kūnų slėpiniuos
kol priplaukėm vartus

ir vartai tyliai atsivérē

pataikiau tiesiai
su trenksmu

AC/DC koncertas

Bilietais

esu bilietas
esu tiesus kelias
i koncertą
kinę
rengini
regini

esu bilietas
niekas nenuineina
i vyksmo vietą kitaip
nebent žino
jog esu bilietas

esu bilietas
kaip šveicorius
stoviu prie durų

visi kas norite
dozés kultūros
ateikite pas mane

nes aš esu
bilietas

Džiazuojantis sūris

vakarinis radio džiazas
karvė judina uodegą
džiaugiasi
ateina melžėja
ritmingai kraipydama užpakalį

melodija džiaugsmingai
širdy užlieja
riebus pienas tampa pusriebiu

visas tvartas skamba
nuo džiazo
varške lenda i slastus

džiazuojantis sūris
su kmynais

Kas tu (n)esi

kopos atstoja dykumą

kas tu esi
Parnidžio kopoje

kas tu nesi
Karakumų dykumoje

piliakalniai atstoja kalnus

kas tu esi
kad pakiltum į Šatriją

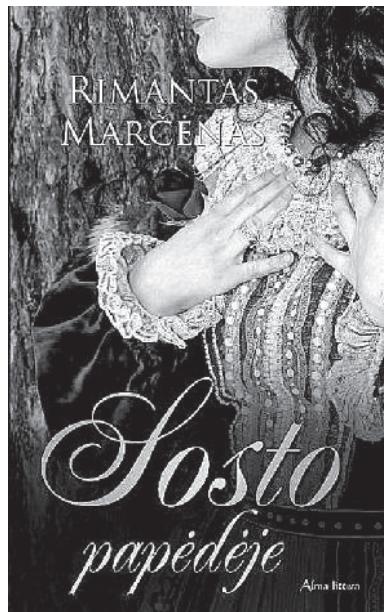
kas tu nesi
kad įveiktum Tatrus

kas tu (n)esi

Griuvėsiai

tikėjimo
tuščios
bažnyčios

Įdomi istorija ir žanro pinklės

Alfredas GUŠČIUS

Skaitytojas Rimanto Marčėno romano „Sosto papédéje“* pradžioje suranda lakią Charleso Dickenso sentenciją: „Néra prasmės prisiminti praeitį, jei ji neturi itakos dabarciai.“ O kaip ir kokią itaką dvidešimt pirmojo amžiaus dabarciai gali turėti tryliktais? Atrodyt, kuo senesni istoriniai laikai, tuo mažiau jie aktualūs naujiesiems. Tačiau senieji vilioja savo nežinomybe, pa-slaptingumu, skatiniai naujų žemų / temų pirmeiviais. R. Marčėnas – profesionalus istorikas, temų savo romanams galėtų „pasisiimti“ iš bet kurio amžiaus, bet jų labiausiai traukia tryliktais, ir romanas „Karūnos spindesio apakinti“ buvo apie jį. Tuomet kūrėsi, formavosi Lietuvos valstybė, karūnuotas pirmasis ir vienintelis Lietuvos karalius, per tą šimtmetį įvyko garsūs Saulės, Durbės, Daugavgruva mūšiai su kalavijuociais ir kryžiuociais, virė žiaurios lietuvių tarpusavio kovos dėl sosto, dėl senojo baltų tikėjimo, dėl Žemaitijos išsaujogimo. Apie šį amžių rašė ir Vytautas Alantas romanų dilogijoje „Šventaragis“, ir Jonas Užurka romane „Mindaugas – karališkasis kraujas“, ir Justinas Marcinkevičius draminėje poemoje „Mindaugas“. R. Marčėnas romane „Sosto papédéje“ Mindaugo į pasakojimo centrą nestato, nes jo meninis sumanymas kitoks – pavaizduoti tai, kas dėjosi „sosto papédéje“ nuo 1251 m. iki to šimtmečio pabaigos. Per maždaug pusę amžiaus daug kas nutiko, visko aprėpti neįmanoma, todėl autorius atsirenka įvykius, veikėjus ir imasi vaizdavimo būdo, artimo psychologinio romano žanru. Keliuose skyriuose pasakojimas plėtojamas ir įvykių rodomi per kunigaikštio Gedvydo – Mindaugo seserėnė ir garsiojo žemaičių karvedžio Vykinto brolėno – matymo ir jutimo prizmę.

Pasakojimo pradžioje Gedvydas pasirodo jau po priesistorės, kurios skaitytojai neregi, ji pamažu išsaikėja iš Gedvydo užuominų, jo sapanų, prisiminimų. Retrospektivinius įvykių aprašymas irgi liudija psychologinį kūrimo pobūdį. Kovose su Mindaugu Gedvydas neteko savo žemį, brolį Tautvilo (apie 1264 m.), jis dabar atsidūrė kunigaikštio, žemaičių karo vado Almino pilyje (Edvardas Gudavičius savo „Lietuvos istorijoje“ jo vardą rašo su g – Algminas) ir gyvena pri-

siminimais. Chronologiskai tai gali būti 1262 m. Kas įvyko iki tų metų ir kas susiję su Gedvydu, mums ir pasakojama keliuose romano skyriuose. Gal įdomiausia juose – serenė sėkminges Tverų pilies gynybos nuo Mindaugo kariaunos antpuolio aprašymas, jų susitikimas su jau pasenusiu ir ligos paskirstu žemaičių karzygiu Vykintu, pastarojo nostalgiskos mintys, iš kurių norisi pacituoti šiąt: „Juk daugybė kovų laimėta ir didžioji žemaičių pergalė prie Saulės pasiekta – o mano broliams žemaičiams ir vėl gresia teutonų nelaisvė. Skaudžiausia, kad nelaisvės grandines mums kala ne koks svetimo krauso žmogus, o lietuvis – kunigaikštis Mindaugas. Su kryžiuočiais susibroliauvięs. Kai prieš metus išgirdau, kad keli žemaičių kunigaikštai, seni mano bendražygiai, persimetė į Mindaugo pusę, taip užgulė krūtinę, jog maniau, kad pristigės oro uždusiu.“ Vykintas ir jo bendraminės, kietasis žemaičių vadas Treniota, kuris romane taip pat yra epizodinis veikėjas, labiausiai pyksta ant Mindaugo, ant jo žmonos Mortos dėl nuolaidžiavimo kryžiuočiams ir svetimos tikiybos priėmimo. Treniota, Alminas, jo žmona Ausma, Gedvydas nuvyksta pas Mindaugą į Vilnių ir prašo / reikalauja jo kardinaliai pakeisti Lietuvos politiką kryžiuočių, Vatikano atžvilgiu. Šiam susitikime dalyvauja ir karalius žmona Morta, ir jų sūnus Vaišvilkas, ir kunigaikštis Parbus, ir karoro vadas Daumantas. Tiekaraius, tiek jo pusės, tiek oponentų dėstomi argumentai ir kontrargumentai tvirti, daug sykių apmasyti, bet spreindamas tegali būti vienas, ir jų turi priimti karalius, per visą pokalbių daugiausiai tylintis. Atsakymo duoti jis neskuba, prašo palaukti rytą. Pagaliau – atsakymas neigiamas. Išnės Treniota kaltina ne tiek karalių, kiek jo žmoną Mortą, ir grįžtant namo beveik „atviru tekstu“ išsako savo grasinimą: „Kada senstantis vyras į namus parsiveda moterį, jam į dukras tinkančią, gero nelauk. Net jeigu tai valdovo pilis, jau ne vyras bus galva, o moteris. Kol toji vokiško tikėjimo išpažinčioja sėdės Vilniaus soste greta Mindaugo, Lietuva neregės laimės. Todėl neturime teisės sudėjė rankas laukti, kol Mindaugo akys atsivers. To, kunigaikštai, dievai mums neatleistų nei šitame, nei kitame pasaulyje.“ Alminas nedalyvavo „pašalinant“ Mortą, nes ir jo žmona Ausma yra tokio pat kaip ji tikėjimo. Gal dėl to Treniota ne-painiojo jo į nusikaltimą. Tokio varianto autorius nė nesvarsto, nes, remdamasis Ausmos charakteriu, jis plėtoja bene novatoriškiausią romanę idėjā apie visų aiscių genčių politinę vienybę, nepaisant religijų, tikėjimų skirtumų. Tokios vienybės modelis – Almino ir svetimtautės Ausmos meilė. Didelė romano dalis atiduota tokios idėjos plėtojai, ir ne-veltui, nes sumanymas tikrai įdomus – suartinti, leisti vienam kitą pamilti dviem jauniems žmonėms, kurių tėvai buvo mirtini priesai ir žudikai. (Latgalės Ausmos tėvas kaltas dėl Almino broliuko Kęsmiño mirties, o Almino tėvas – dėl Ausmos tėvo). Šią aiscių vienybės idėjā per susitikimą Vilniuje buvo bandyta įteigtī ir Mindaugui, bet gana blankokai.

Romane vaizdingai nupieštas dar vieno latgalio belaisvio, riterio Ojaro likimas. Tai gryna priešingybė Ausmai, nors jiedu ir susieti giminystės ryšiais. Ojaras – jau nautautintas, sukrikšcionintas aistis, atsidavusiai tarnaujantis teutonams, bet negalima pasakyti, kad vien už gardesnio valgio šaukštą ar už pilnesnį kapą. Jis jau tvirtai išsitikinės vokiečių ūkio, kultūros, tikėjimo, kalbos pranašumu, ir kosmopolitinis jo nuostatos aiškiai paėmusios viršų prieš tautines. Todėl, kai Gedvydas jam priekaištauja – „juk jeigu visi latgalai ims kalbėti tik vokiškai, kaip tu dabar, jei užmirš gimbą kalbą, latgalių tautos greitai nebeliks“, jis ramiai atsako: „Gal ir nebeliks, na, ir kokia čia nelaimė?“ Dar vienas aktualiai skambantis motyvas pasigirsta šioje Ojaro ir jo oponentų žodinėje dvikovoje; kai riteris kritikuoja žemaičius už latgalų, žemgalų užpuldėjimus, plėšikavimus ir kai tuose jo žodžiuose Ausma įžvelgia dalį teisybės, autorius leidžia savo šauniajai personažei išdėstyti Lietuvos istorijos eigoje jau ne kartą patirkintą argumentą: „Nuo pat vaikystės, Ojurai, į tavo ir kitų latgalų galvas buvo grūste grūdamas šmeižtas apie žemaičius ir lietuvius. Iš pradžių ir aš tuo melu tikėjau. Jeigu tu išsprušė didžiūnas – neįstengi galvoti savo galva, ką kalbėti apie pa-prastus latgalius. Ordino pamokslininkams ir visokiemis raštininkams nuolat lašinančiame nuodus, neapykanta tarp kaimynų suliepsnoja su nauja jėga. Kita vertus, tavo žodžiuose yra rūscios tiesos. Žemaičiai ir lietuvių iš tikro mums, latgaliams, atneše daug nelaimių. O juk taip nesenai latgalui ir žemaičių protai buvo prasviesėj. Gaila, kad neilgam. Ar jau nebeprisimeni, kaip mūšyje prie Saulės vieningai atgręžėme ginklus pries Ordino riterius?“

Gaila, kad iš istorijos mažai te-pasimokoma, kad klaidos kartoja-si. Bet apie tai raštyti, priminti rei-kią. Tikriausiai šitai ir norėjo pa-brėžti R. Marčėnas, knygos pradžioje pateikę Ch. Dickenso sentenciją. O tą universalią tiesą R. Marčėno originaliajai veikėjai suvokti padėjo kitas įdomus perso-nažas, latgalų riteris Rameka, Saulės mūšio metu apsisprendęs pereiti į lietuvių pusę. Vėliau jis tapo Ausmos auklėtoju, savo elgesiu su gebėjės įrodyti, jog bendražmogiškumo, dvasingumo pagrindu galima sunderinti krikšcioniskajį ir pa-goniškajį tikėjimus. Ir minėtoji idėja apie aiscių vienybę kilo iš Ramekos filosofijos...

Šių skyrių problematika įdomi, juose pavaizduotų personažų charakteriai sudėtingi, įvykių stebėjimo rakursas per kunigaikštio Gedvydo regėjimo prizmę perspektyvus, todėl gerokai suklūsti penktajame skyriuje užtikrės ne karalienės Mortos mirties ar Gedvydo brolio Tautvilo žūties aplinkybių narsty-mą, ne minėtosios aiscių vienybės idėjos tolesni plėtojimą, tarkim, re-miantis riterio Ojaro, mokytojo Ramekos, Ausmos, paties Almino bei jo bendražygio Gedvydo argumen-tais, veiksmais, o naują temą, susi-jusių su jūra, su Memelburgu pilies šturmui bei kitomis „vandeninėmis“ situacijomis. Naujas ir siužetas, ku-

riame veikia kiti herojai – milžinas Minvydas, jo romantiskoji žmone-lė Barvydė, jų ištikimas draugas Galmantas – o pažįstamas tik vienas, kunigaikštis Alminas. Žemaičių išėjimo prie jūros galimybės tema – svarbi, jau nagrinėta P. Dirgėlos apysakoje „Šventosios uostas“, tačiau pavaizduota gana atsainiai, paskaminta nuotykinės literatūros pikantiškumais. Atsiranda ir jūrų piratų, ir groblio gaudymo, ir kovų, herojų žūcių, sentimentalų gaidų. Pozityviausia, o gal ir objektyviausia čia tai, kad parodomos kunigaikštio Almino indėlis kovoje dėl Lietuvos išėjimo į jūrą.

Romane nėra vieno nuosekliai plėtojamo konflikto, visus skyrius siejančio veikėjo (nes perspektyvus protagonistas Gedvydas nuo 5 skyrius pradiningsta), todėl maždaug apie vidurį romanas kompo-ziciškai pasklinda į visas puses. Skaitytu tuos „autonomiškus“ skyrius ar skyrelius įdomu, nes R. Marčėnas turi daug žinių apie vaizduojamos epochos žmonių būtį, ūki, prekybą, papročius. Pavyzdžiu, pi-rato Wolfgango gyvenimo kelio apa-ryšymą skaitai kaip žavią nuotykių novelę. O karvedžio Daumanto kerštas Mindaugui už jo žmonos Daugvileišių suviliojimą ir pagrobi-mą, mylimos moters ilgesys, neges-tantis net karo žygiuse, kuriuose Daumantas rodo didvyriškumą, net Pskovo šventovių prieiglobstyje, bandymas prisivilioti sugulovės lietuvių jam pagimdytą sūnų Mindaugą ir šio nepaklusmas pavaizduoti su didele menine įtaiga.

Romanu pabaigos skyrius „Nežinia ir nerimas“, kuriame regime Daumantą nežinios dėl žmonos li-kimo graužiamą, einantį pas žynį patarimo, ieškančią nusiraminimo arba žūties Daugavgruva mūsyje, karaliaus menėje keršto Mindaugui valandą ir jau minėtuose epi-zoduose Pskove, stiliaus meistriškumo bei konkretaus istorinio laiko autentiško pajautimo požiūriu laikytinas romano menine viršune. Tačiau jis kompoziciškai (ir proble-miškai) nesusietas su pirmajam romano dalimi, tame visai nedera poskyris „Jaunoji našlė“ (apie Ausmą ir iki tol romane nė karto nepasirodžiusi Almino brolių Narimantą), tik-riaujasi per klaidą atsiradęs toje vietoje... Autorius turėjo labiau pasukti galvą, kokiam žanru priskirti sa-vi tikrai įdomią istorinę beletristi-ką – gal novelių, gal apysakų, o gal vaizdų romanui? Bendros teminės dominantės, kad tai esąs kūrinys apie tryliktojo amžiaus Lietuvą, apie Mindaugo epochą, nepakan-ka, tokiu atveju galima būtų i ji komponuoti net istorinius straips-nius.

Meno kūrinio poveikis ir vertė matuojami turinio ir formos vienybės kriterijumi. Jeigu kūrinio pradžioje regime personažą Iksą, ir tolimesnėje siužeto eigoje stebime, ką jis veikia, kaip baigia savo literatūrinę egzistenciją tame. Tik tikrovėje mums gali akyse šmestelėti kokia nors žmogysta ir pramykti, dėl to tikrovės neapkaltinsi. Literatūroje yra kitaip, kiekvienas personažo statusą įgijęs veikėjas jau atsi-neša ir savo meninio egzistavimo logiką, kurios nesulaužysi, nenusi-kaltęs meninei tiesai.

*Rimantas MARČĒNAS, *Sosto papédéje*. – Vilnius: „Alma littera“, 2009.

Donaldas KAJOKAS

Apie akmenukų mėtymą ir rinkimą

*Tačiau dabar aš jau nepykstu, dabar visi jie man mieli,
ir netgi kai jie juokiasi iš manęs – tada jie man kaži
kaip net ypatingai mieli.*

Fiodor Dostojevskij, „Juokingo žmogaus sapsnas“

Šią vasarą, tiksliau – tvankią rugpjūčio ketvirtosios pavakarę, per TV žiūrėjau senokai filmuotą vieną Pöezijos pavasario renginį – jaunieji poetai skaitė savo kūrybą. Ir patyriau nejučia įsiskverbusi, bet negalėčiau sakyti, kad nemalonų jausmą. Daugelio tū jaunuolių nebuvau nei matęs, nei girdėjės, tačiau patraukė jų entuziazmas, užsidegimas, sykiai, tiesa, bandomas slėpti po atsainumo ar jaunatiškos aromancijos kauke. Nemaža dalis tekstu buvo poprasčiai, forma nesuvaldyta, tokius eiléraščius, išspausdintus laikraštyje ar almanache, tikriausiai praversčiau, vis dėlto jauno žmogaus balsas, jaudinimas, nervinė, o kartais tiesiog šypseną kelianti laikysena, tam tikri mėgėjiško, tačiau nuoširdaus artistizmo elementai skaitomus ar dainuojamus eiléraščius nuspavino gana mielą atspalviu tonais. Panašiai, matyt, ir Vladimiro Vysockio specifinis balsas bei netramdoma, sakytum, iki dugno gremžte išgramdyta aistra gerokai kilsteldavo jo tekstus, kurių atskirai paimta poetinė vertė nėra itin didelė.

Klausiausi jaunuujų skaitymų ir ūmai suvokiau, kad mano kartos poetų traukinukas jau nuvažiavęs. Jūnimas turi savo lyderius, savo hierarchijos sistemą, savo dievukus, kurių žodžiai, tarkim, man bemaž nieko naujo nepasako, tačiau jiems, žaliems studenčiokams, byloja kur kas daugiau nei Martinaičio, Jonyno, Cieškaitės ar Marčėno eiléraščiai. Tiesiog jiems reikia ne gerų eiléraščių, o tokius, kurie kalbėtų jiems ir jų balsu. Jų laikysena tartum skelbė: mes nieko prieš, tegu pasaulyje egzistuoja visokie homerai, dantės, šekspyrai, bodlerai, lorkos, achmatovos, radauskai, strielkūnai, bet šiuo metu, šiame gyvenimo tarpsnyje mums kur kas labiau imponuoja mūsų bendraamžių balsai, kurie gerai pažįstamomis intonacijomis kalba apie mūsų problemas, turi mūsų kartos humorą jausmą, priklauso to paties intelektu, erudicijos, patirties ir išsilavinimo žmonių kastai.

Tiesą sakant, tasai senokai nufilmuotas renginėlis man pasirodė įdomesnis už daugelį panašių renginių, kuriuose dalyvaudavo kur kas brandesni ir pripažinti žodžio meistrai. Pastaruoju, manyčiau, labiau tinka skaityti vienuomoje, jaunuosius verčiau matyti ir girdeti.

Tą pavakarę gal pirmą kartą gana

aštriai pajautau tam tikrą ribą, gal net skilimą: mes liekame, jaunieji smagiai klegedami keliauja toliau. Ir tarsi pojūtis buvo netgi džiugus: yra poezija tikinčių, atvirais veidais iš jų atsigrežusiu buvimo buvėjų – štai kas svarbiausia! Na ir kas, kad ne maža jų dalis dar neapsiplunksnavę gaidžiuakai ir vištystės, na ir kas, kad jie nejaucia daugelio netgi išorinės poetinės formos niuansų, na ir kas, kad kai kurie netrukus ir visai nuostos rašyti, bet juk bus ir tokius, kurie nenustos, literatūrai, poezių paskirs visą gyvenimą, bus išbandyti ja, gal skaudžiai nuvilti, palikti vienišystėje, visiškoje užmarstyje, o gal išaukštinti, apdovanoti. Apdovanoti nebūtinai prestižinėmis premijomis, visuotinu démesiu ar valstybės ordiniais, ne. Kažkuo kitu, daug svarbesniu, esmingesniu, net nežinau kuo. Tada vieną pavakarę ir jie įsi jungis televizorių ir ekrane išvys jau visai kitų jaunujų kūrybos vakarą ir jaukiai šyptels lūpų pakraštėliais: na va, mano kartos traukinukas jau nuvažiavęs, perone lūkuriuoja visiškai nauji žmonės...

Ir tai jiems, tikiuosi, nebus nemanomu. Tiesa, kaži koks kartėlis gal ir sukirkės galugerklje, bet kur kas daugiau liks tikro ir šviesaus suvokimo, jog poezijos žibelė neužge-

susi, ji perduodama iš rankų į rankas, tąsa egzistuoja. Tu gali būti jau ir nereikalingas, bet jos didenybė Pöezija reikalinga, ir net labai. Ja tikima, pasitikima, tegu ir kitokia, tegu kol kas apvilkta gana varganu drabuželiu, užtart su kokia meile siūt!

Metas akmenis mėtyti, metas juos rinkti. Lai jie kol kas smagiai mėto, o mes iš savo darželių surinksime tuos, kuriuos kadaise išmétėme. Stengsimės rūpesti, dorai surinkti. Ir jei dar liks jėgų ir nors lašėlytis talento, iš jų neskubriai ir tolliai rėsime savo statinėlius, tegu ir ne itin paklausius, nesvarbius, o ypač savo hierarchiją ir mitologiją kuriantiems jauniesiems „akmenukų mėtytojams“. Juk, iš tolėliau pasižiūrėjus, tasai svarbumas yra juokingas. Niekti jis – štai kas.

Ir aš, dabar dėstantis šias mintis, kai kuriems „gyvenimo realistams“ turbūt pasirodys labai juokingas. Tiesą sakant, anot Dostojevskio, aš ir pats sau kartais atrodau labai juokingas. Bet aš nepykstu. Nei ant savęs, nei juo labiau ant jų. Priešingai, tie besijuokiantieji – „jie man kaži kaip net ypatingai mieli“.

Minėtą vakarą gana anksti atsigiliau ir susapnavau, kad esu vienas tū jaunuujų poetų, kurie per TV

skaityė savo kūrybą. Nepamenu, kuriuo jū buvau, gal netgi viena tū merginų, dainavusių savo tekstus. Tai – buvau ką tik grįžęs ar grįžusi iš skaitymų ir pro ketvirtą aukštą langą stebėjau paaugliškų judesių vakinuką ir mergaitę. Jau visą merginą. Stamboką, matyt, siek tiek nelaimingą dėl to savo tuklumo. Kie me jiedu vedžiojo pavadėliu pririštą katę. Viskas atrodė labai realu, tik laikui kažkas buvo nutikę, bet sapne nesuvokiau kas. Štai, dingtelėjo, kam visas gyvenimas prieš akis! Gal tie katės vedžiotojai simpatizuojau vienas kitam, o gal yra tiktais geri laiptinės kaimynai. O kiek emocijnų proveržių, kiek tikrų ir iš piršto laužtų kentėjimų, įsakmių kūno ir proto reikalavimų jū laukia! Pirmoji ir paskutinioji meilė, lytinio bren dimo potvyniai ir atoslūgai, komfortabilus gyvenimo siekis, amžinų ir mados padiktuotų konven cijų identifikavimas, pastangos jas atskirti, gal net vaikiškai sutaikyti, pirmasis karjeros laiptukas, antras... Bet juk ir aukščiausieji sąmonės lygiai nuolat siunčia jiems savo signalus, bando prakalbinti, užmegztis ryši, byloti, tačiau grėsmingai artėjanties „tikrų suaugusiu“ pasaulis vis įsakmniai blokuoja tuos impulsus, vis kategoriskiai priekin ištumia neva būtinus merkantiliško ir supercivilizuoto pasaulio „stebuklus“. Tai turbūt dėsninga, taip jau surédyta – aukštuoju sąmonės kuždesius žmogus paprastai aiškiausiai girdi vaikystėje (to net nežinodamas) ir senatvėje (kartais jau nutuokdamas). Aišku, jeigu senatvė jis pasitinka dar visiškai neužteršęs kai kurių savo kanalų. Jeigu jie užteršti – net ir drauge su senatvė jau ničnieko neigirsi. Menka pa slaptis – yra tokų užakusių, pajodusiu, kone suanglėjusių senių, prie kurių nenori glaučius netgi jū artimieji. Vienas prasciausiu gyvenimo scenarijų.

Taigi pro išsapnuotą langą stebė-

jau paauglių porelę su kate ir manęs visiškai neglumino mintys, besiskančios galvoje. Jos buvo anaiptol ne jauno, ne ką tik pirmuosius savo kūrinėlius skaičius, o tartum gerą gyvenimo galą nupėdinusio žmogaus mintys. Kaži kokiu vidiniu žvilgsniu jau netgi regėjau, kaip iš vaikiškos skaidrumos tiedu paaugliai išeis į klasingiausią pinklių pri kaišiotą suaugusiu pasaulį. Išeis be garantijos, kad, artėdami senatvės link, neužsiterš, nepajuos, nesu anglės. Akimirką mano galvoje šmékštėlėjo mintis, kad man, anu akimis žiūrint – seniu ar senei (?!), jie galėtų net pavydėti, nes tai, kas jiems ilgą laiką atrodys perdėtai svarbu, man jau beveik juokinga. Kažkas man tarsi buvo suteikę malonę iš kadaise išmėtytų akmenukų statyti bemaž niekam nereikalingą statinį ar kokią kitą struktūrą ir né kiek nesirūpinti, kaip aš tą naują darinį vadinsiu: romanu, eiléraščiu, sodo nameliu, dar viena dovanota ar pavogta diena, buvimu, esimu, galera, cele, laisve, artimo žmogaus šypse na ar niekam neįpareigojančiu smagiu dykinėjimu. Man tarsi buvo su teikta malonė ramiai rešti kažkokią neaiškios paskirties konstrukciją ir dar ramiau džiaugtis, na, tarkim, kad ir visišku tos konstrukcijos nereikalingumu.

O tieviem, sapne kantriai laikan tiems už pavadėlio katę, iki tos ri bos teks dar ilgokai paėjēti.

Ir be jokios garantijos, kad toje kelionėje nepajuos.

Buvo siek tiek netgi neramu.

Tiktai ar nebūtų dar neramiau, jeigu jie turėtų panašią garantiją?

Nežinau, šyptelėjo mano akimis esybė, kuria ar kuriuo buvau sapne.

P. S. Juokingiausia, jog iš tikrujų visi ją turime, tą garantiją.

Tačiau minėtame sapne aš to nežinojau.

Juo labiau nežinau šiame – o ir kaip galēčiau?

Aldonos ZYKUTĖS nuotrauka

Etažerė

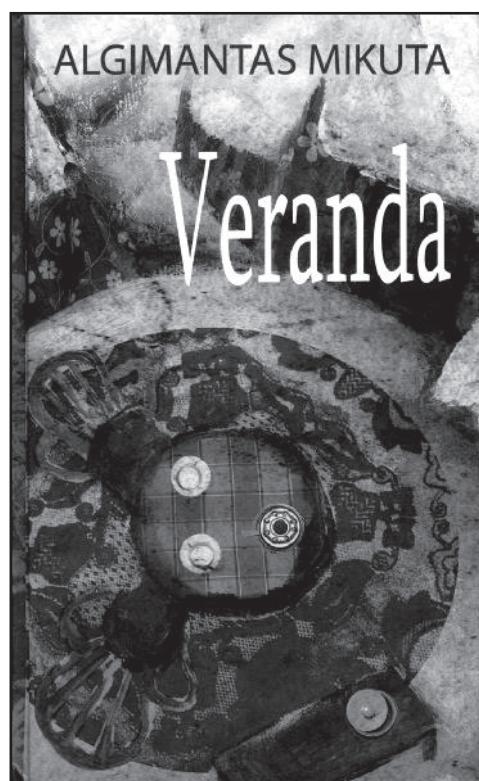
Žiemos verandoje, dainuojant pavasariui

Erika DRUNGYTĖ

Greitai apsisuko vienas ratas, dabar viršun kyla kitas, donelaitiskai braškėdamas ir purvus taškydamas pašaliais. Baigės vasaros linksmybės, prasideda rudens darbai. Kultūros žmonėms tai tarsi Naujieji metai – naujojo sezono pradžia, naujų projektų metas. Jei jau viskas naujai, tai ir knygų derliaus sulauksimės visai netrukus, kiek vėliau nei bulvių ir obuolių, bet, tikėtina, dar nepradėjus šalventi. Paprastai tie knyginių nutikimai sutampa su visuotiniais literatūros reginiai – knygų mugėmis ar festivaliais. Poetams laukiamiausi du sezoni – pavasaris, kai negali nečiulbėti ne tik lakštingalos, ir ruduo, kai galima dvieim dienoms okupuoti Druskininkus. Pastarasis jūdesys netrukus prasidės – *Poetinis Druskininkų rudo artėja*, vyrai galanda kalavijus ir svajoja užsitarauti *Jotvingio* vardu. Keista, bet moterys šiuo karingu klausimu yra visai apleistos... Pats laikas būtų pripažinti, kad lietuvių kalboje daiktavardžiai gali būti ne tik vyriškiosios giminės, tad *Jotvingė* tikrai nepriestarauja jokioms normoms. Linkédama savo mylimiausiems *Rudens* žmonėms pagaliau atverti duris geroms moterų knygoms, pati teturiu progą ap-parti vasarinio derliaus dviejų muškietininkų ir neatpažinti Dainiaus kūrinius, kurie galbūt išsprūdo iš mūsų skaitytojų tinklų, kol tieji mėgavosi tropiniais atostogų malonumais.

Algimantas Mikuta „Veranda“: eilėraščiai. – „Homo liber“, Vilnius, 2010. Paskutiniaisiais metais tyla besidangstas kaunietis poetas Algimantas Mikuta iš tiesų sugebėjo atitolti nuo šurmilio, įprasto reikalų ir darbų srauto, literatūros vakarų ir susiejimų. Tiesa, knygos éjo į mus be didesnių pertraukų: „Šeško šokis“ (2007), „Penkiasdešimt eilėraščių“ (2007), „Kompostas“ (2009). 2010 m. sulaukėme eilėraščių rinkinio, prasidedančio eilutėmis: „Dabar man galima ir padėjuoti, / nes ligi šiol retai tedejavau.“ Tikrai, retai tedejavau, tiesą sakant, nelabai apskritai kas mena dejuojantį Mikutą – labiau šmaikštaijančią, avangardinę, meistrišką, kandų ir svajingą. Žodžiu, visokį, tik ne dejuojantį. Naujojoje knygoje yra atodūsių, retrospektyvių paveikslų, kartėlio. Tačiau nugladintos briaunos akinamai blyksteli, ir matai gražiai dainuojančių eilėraščių, kuriame jokio banalaus įdaro ar šlubčiojančių kandžių. Gal tik tai, jog poetas yra ir dainų autorius, tad kai kurie tekstai aiškiai keliauja pagal melodijos ritmą. Kartais tai kenkia...

„Verandos“ autorius tikrai nusipelno pagaliau būti tituluotas miesto poetu. Lietuviai

lyrika, kad ir ką sakytume, gražiai pagoniška, gamtinė, metafizinė, efemeris, meditacinė etc. Tačiau miesto motyvas ir kasdienybės esekizai, deja, daugiausia piešiami Vilniuje ir apie Vilnių. Visa kita kitų vietovių poezija miesto neturi. Kitaip yra A. Mikutos poeziuje. Sovietmečio ar šiandienos miestas taip įdomiai, spalvingai ir „sultingai“ vartosi prieš skaitytojo akis: „Manės iš miesto neveja, deja, / čia niekas nebepastebi, ar aš šluboju, / ar sėdžiu prie teatro ant suoliuko, / ar parduotuvėje perku puselę duonos“; „Man mieli kioskeliai apsilupę, / ir liepaitės, susuktos artrito, / o gražausiai tai sraunioji upė, / krentanti žemyn nuo laiptų stotyje kas rytą“; „nes varva pinigai kas sumokės uždrausti / laiptinėje rūkyti pro langą šaukia vaikas / močiute grīžk tau skambina Elytė / sakyk tuoju sakyt kad aš kieme.“

Kita vertus, nemažai rinkinyje ir mažu mietelių, senokai primirštū vaizdinių iš apeiginio lietuvių gyvenimo, eilėraščių, suręstų pagal tautosakos modelius, žemaičių tame. Beje, pastarųjų iki galo neišlukštenau, turėjau sakytį „pasiduodu“. Bet rimavimo meistrišumas ir čia išlieka. Visiškai pritariu Valdemaro Kukulo mintims: „Gali net gluminti poeto profesionalumas: tiek skirtinę intonaciją, ritmą, skirtinę poetinio kalbėjimo registrų vienoje vietoje turbūt nesutiksime jokio kito šiandieninio poeto kūryboje.“ Greta šio įvairiapusio raiškos fenomeno turime pridėti ir turinio daugiabalsumą. Tylūs pasvarstymai apie gyvenimą, ironiški posmai socialinėmis ir politinė-

mis temomis, jautrūs prisilietimai prie meilės, istorijos, religijos, etninės kultūros. Pati išskirčiau poeto poziciją religijos tema: „Tada atėjo tie, naujieji, orūs, šaltakraujai, / ir liepė jiems paklot seklyčiose, / o valgymą paduot tiktais priklaupus – / šitiems neberekėjo šilmos, todėl palikę savo atvaizdus ant sienų / gan greitai patys išsikraustė iš trobų / į miestų mūrus po aidžiaus skliautais... / Juose senieji niekada neapsilanko, / apeina dideliu lanku naujų dievų buveinę – / tenai be galio šalta ir bedieviškai švaru.“ Ir prisiminiau Gintarą Beresnevičių...

Vytautas Girdzijauskas „Žiemos metafizika“: novelės. – „Naujoji Romuva“, Vilnius, 2010. Aktualios, istorinės, kasdieninės, prisi-

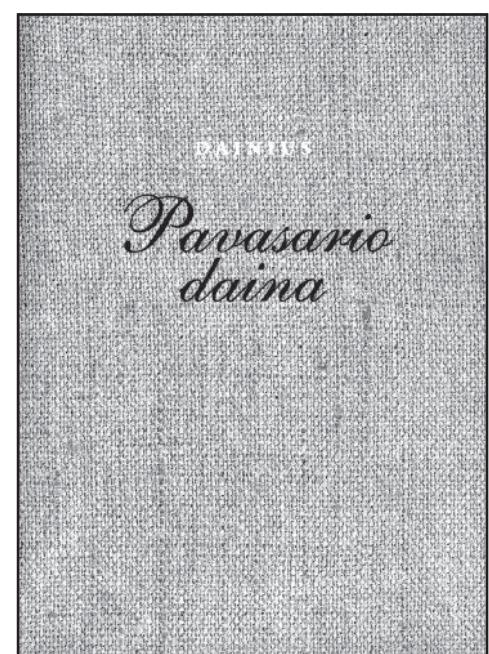

minimų, alegorinės... V. Girdzijausko novelės, išlaikiusios klasikinę šio žanro formą, vaizdinga ir turtinga kalba pasakoja trumpas istorijas, kurios pralekia prieš skaitytojo akis kaip greitasis ekspresas, o atmintyje lieka ne sekundės švilpesys, bet sumaištis, nerimas, jaudulys, klaušimų lavina. Senas vilkas yra geriau nei vietos nerandantis eržiliukas – skaitai ir suprantai, kad viskas sudėliota teisingai, pasakojimas sklandus, siužetas aktyvus, jokio tuščio pilstymo. Net kai kurie nesklandumai ar per sodrios žodyno spalvos (ne visada tai – privalumas) ne-nubaido nuo tekstu, nes jie įtraukia, sudomina, veikia. Gana slidūs dalykėliai, kai linksniuoja mi žodžiai *valstybė, vyriausybė, bažnyčia, Sąjūdis, partizanai*, šioje novelių knygoje yra apšvesti visai kitomis rampomis ir pamatomis kintu kampu, ypač dėl detalių, kurios tokios artimos kasdieniams mūsų pasvarstymams, būtiniam pokalbiams. Tekstai ne nutole, bet priartėjė prie realybės, tikro mūsų gyvenimo. Slen-go, priežodžių, keiksmažodžių įpynimas į veikėjų dialogus bei polilogus, brutalios šnekos, kraupoki juokeliai, pesimistinės nuotaikos, atviros abejonės „ubagų kraštu“ – viskas kuria tą vaizdą, kurį atpažistame, kurio anksčiau bijome grožiniuose kūriniuose. Įdomu ir tai, kad rašytojas, neprarasdamas teksto žodinumo, geba sukti veiksmą pašelusiu greičiu, neleisdamas nė atsikvępti, bet priversdamas skaityti vienu atsikvēpimu.

Mūsų visuotinis kūrybos atityvėrimas nuo problemų, kurios domina labiausiai, bet viskas baigiasi paskalomis dienraščių komentatorių pasisakymuose, sukūrė keistą situaciją. Iki šiol manome, kad kalbėti apie politiką ir socialinius skaudulius proza bei poezijs yra kažin kas žeminamo. Todėl atsirado skylė, kurią puikiausiai panaudoja parsidavusi žiniasklaida, seniai netekusi munduro,

bet susikrovusi gerą kapitalą. V. Girdzijausko novelės tikrai nepradarusios nei kūrybiškumo, nei garbės ar orumo, nei meninės įtėgos. Nors kalba kaip tik tomis temomis, kurias eliminavo taurūs meditacijos meistrai. Kariuomenė, bažnyčia, valdžia, policija ir pan. rinkinyje „Žiemos metafizika“ atsiranda labai natūraliai ir intriguojamai, jokio balnalu ar „persūdymo“, o kartu ir labai jau aukštai sklandantys būties-nebūties klausimai niekur neprapuola. Ką gi, lieka skaityti ir džiaugtis, kad novelė gyvybinga ir skamba naujais tembrais.

Dainius „Pavasario daina“. – „Naujoji Romuva“, Vilnius, 2010. Radau knygą, pa-

liką ant stalo, kurios autorius man tikrai nebuvo žinomas, o žanras – neatskleidžiamas. Pradėjau skaityti ir prisiminiau mano mylimų, prieš karą verstų Rabindranath Tagore's „Gitandžali“ tekstu melodią. Gal dar kokie Vydūno aidai, kitų senųjų raštų atspindžiai sušmėžavo. Bet negalėjau suprasti, kokiui laiku knyga parašyta. Vietomis tekstai liejasi jau nebevartojamų, gal tiesiog iš su-primityvintos mūsų kalbos išstumtų žodžių upe, kurit įpinama atpažinimo ženklu, nurodančiu tikslią vietą, jos aprašymą, iš kurio paaiškėja, kad autorius gyvena šiandien, t. y. dyvilykauskčių namų mieste, Antakalnio rajone, gal ties Žolynų gatve... Knyga turi pasiskirtį – „Pogrindiniams darbui“. Kai perskaičiau šią nuorodą, pamaniau – vėl naujas sąjūdis, pats laikas. Bet skaitydama neradau jokių atsišaukimų ir raginimų, vien meditatyvų kalbėjimą: „Aš – nejudanti judėjimo ašis, neregimas regėjimas šiapus veidų ir pavidalių. Bereikšmis reikšmių sūkury, apakes akims apsivertus. Prasmegės į akivarą tarp spurdančių prasmų, tarp mīrgančios mirties, į tarpa tarp akimirkų.“ Vis dėlto R. Tagore kalbėjo labai panašiai... Gal kiek sutrinku perskaičius šias mintis: „Sutelktas įkvėpimas – plyta, kasdienybė – jungiamasis mišinys. Atėjo laikas Išspildymo Pilij mūryt, mano broli, nes ištis, sakau tau, vien mūrininkas téra vertas žmogaus vardo.“ Ar čia vėl Mūrininkai, kitaip tariant – masonai? Is tiesų, is tiesų sakau jums – juk irgi girdėta, ar ne?

Dabar dar negaliu atsakyti į klausimą – kokia tai knyga? Apie ką ši knyga? Keista stilistika, labiau pramenanti senuosius mūsų raštus nei šiuolaikinę kalbą, poetiškumas, dažni kreipiniai „Dieve mano“ ar „mano broli“, išminties skleidimo užmaicia („sakau jums“), mėginimas į tūkstančius klausimų, visada mus užklumpančių, rasti kitaip skambančius atsakymus, o kartu šventas naivumas ir gėrio bei šviesos atspindėjimas sujudina protą bei sielą. Mėginsiu dar kartą, gal pavyks rasti raktą...

Tam tikra literatūros atmaina primena retą ir, beje, gana įdomų moterų porūši: jos ištaka, tačiau savo širdyse ir toliau lieka senmergės.

Kitas literatūros kraštutinumas primena senbernius, kurie netgi nevedė gyvena taip, tarsi juos slėgtų sunkus šeimyninius gyvenimus.

Tai teisianti literatūra. Savo *ego* teisinanti.

„Lengva teisti, o sunku liudyti“, – perspėjo Algirdas Julius Greimas.

Kai liudiji, Žodis prisipildo. Tampa didesnis už *ego*.

Poetų kritikos rašinai, kas be ko, žavi savo laisve, metaforomis, netikėtais ir šmaikštūs viražais, bet sykiu būna ir ganėtinai riboti: atrodo, jog recenzuojamai knygai keliami vien tokie reikalavimai, kokį lygi savo kūryboje yra pasiekę kritinių rašinių autoriai.

O dar dažniau – galvoja pasiekę.

Tada kartais galima paklausti ir taip: ar norėtum parašyti knygą, kuria žavėtusi tavos psichiatras?

cave canem

Marija MARCINKIČIENĖ

Buvę politiniai kaliniai ir tremtinių mano, kad mūsų rašytojai per mažai rašo apie pokario kovas. O jei ir parašo, kartais iškraipo tikrovę. Todėl visus gerai nuteikė nesenai pasirodžiusi Stanislovo Abromavičiaus gražiai išleista, solidi knyga „Partizanų Motinos“. Jos pristatymas Kauno karininkų ramovėje tapo didele švente. Tą dieną Ramybės parke (Vytauto prospektė, Kaune) buvo atidengtas auksu spindintis skulptoriaus iš Vilniaus Vidmanto Gylilio ir jo kolegų architektų Jono Anuškevičiaus bei Vytenio Izokaičio paminklas Žuvusių už Lietuvos laisvę Motinoms. Tai 5,5 metrų aukščio žalvario monumentas, vaizduojantis Motiną su kulkų suvarptais angelo sparnais, erškėčių vainiku, kai Ji, iš skausmo tapusi Dvasia, pakyla virš pokario miestelio aikštės grindinio, ant kurio niekinamas sūnus. Šiuos faktus visi gerai, iki skausmo žinome, tačiau labiau akcentuojami pačių kovotojų, ne jų Motinų likimai.

Knygoje 70 pasakojimų apie žuvusių partizanų Motinas. Ivaicių jų lemtis, tačiau visų sunki ir tragiski. Kai kurios žuvo, išprotėjo ar paskutinės dienas praleido „ubagynuose“, palaidotos benamiu kapinėse. Kapai be kryžių...

Tarp aprašytųjų yra partizanų potė Dianos Glemžaitės, Broniaus Liesio ir Petro Bartkaus motinos.

Ona Glemžienė

*Tai kas, kad prabėgo saulėta
vaikystė –
Kaip sapnas, kaip laimė, kaip
naktį audra.
Kaip sapnas praesim ir mes ir
negrižim,
Ir nieks mums atgal jau kelių
neberas...*

Taip Kupiškyje 1943 m. rašė gimnazistė, būsimoji Kauno Vytauto Didžiojo universiteto studentė, Lietuvos partizanė D. Glemžaitė. Likimas jai lėmė trumpą gyvenimą, kuris buvo pilnas poezijos, meilės, taip pat ir neapykantos tėvynės okupantams. Deja, dvidesimt ketverių metų moterį pakarto priešo klasta. Savybės, dėl kurių ir dabar ja žavimės, Diana padėjo išsiugdyti mokyklą, tvirtas tikėjimas ir Motina.

*... O juk bus dar diena, kai pro
vėliau plazdantį mišką
Baltas Vytis pakils ir padangė!
aukštajį suspindės!
Mūsų kraujas giedos pro giminės
velėnį ištryškęs,
Ir ant kapo nykaus šviesios taurės
lelių žydės...*

*Mes mokėsim numirt ne už svetimą
mintį ar žodį,
Ne už tuos, kurie skriaus,
dengdami viską melo tamša.
Tik už ryą, kuris laisvės saulę
didiną parodys –
Mes mokėsim numirt giedriu veidu
ir tvirta dvasia.*

(„Mes mokėsim numirt“)

1949 m. rugpjūtį rašytose Diana eilėraščiuose jaučiasi gėla, traigškos baigties nuoauta. Žuvusių partizanų skaičius vis didėjo, bet ji, praradusi visus artimus, vis dėlto pasitraukė į mišką ir kartu su savo vyru, partizanu Juozu Bulovu, nutarė baigtį gyvenimą kovodami. Paraše paskutinį atsišveikinimo laišką giminaičiams į Kauną. O 1949 m. lapkričio 14 d. šeši išduoti partizanai žuvo. Tarp jų – jauna talentinga poetė D. Glemžaitė ir kuopos vadas J. Bulovas... Liko rankraštinis partizaninės lyrikos rinkinys „Penktieji

Knyga apie partizanų motinas

Paminklas Žuvusių už Lietuvos laisvę Motinoms Kaune, Ramybės parke.

laisvės kovų metai“ (1949) ir keletas sąsiuvinukų, užrašų knygelių, blanknotelių su eilėraščiais. Kūryba 1994 m. išleista atskira knyga „Mes mokėsim numirt“ Partizanų kūnai buvo užkasti Juodupės gyvenvietės prieigose, vieta slėpta, vėliau vykdytos statybos, kapas nežinomas.

Dukrai tapus partizane, Onos Glemžienės (1898–1993) ir jos vyro Mykolo (1900–1974) gyvenimas buvo skausmingas ir niūrus. 1945 m. lapkritį areštuotas M. Glemža, Panemunio girininkas, ištartas talkininkavimu partizanams, nuteistas ir išvežtas į Sibiro lagerius. O. Glemžienė kone kiekvieną savaitę kviečė saugumas.

I Sibirą, už Uralo, 1948 m. gegužės 22-ąją išvežta ir O. Glemžienė bei trys jos mažamečiai vaikai. M. Glemža iš lagerio paleistas 1950 m. Vyko į Irkutską, kuriame vargo jo šeima. Deja, ir jis buvo įkintytas į tremtino pančius. Pagaliau 1958 m. O. ir M. Glemžos atgavo laisvę, tačiau Lietuvą pasiekė tik 1960 m. balandį. Tėviškėje jiems gyventi neleido, tad prisilaude Lebedžių kaimė, Rokiškio rajone, pas našlę Indreikiėnę.

Radviliškio viešosios bibliotekos iniciatyva jau šešerių metus gyvuoja kultūros ir istorijos leidiny „Radviliškio kraštas“. Šios vasaros žurnalo viršelyje, sukurtame žinomo dailininko, kraštiečio Arvydo Každailio, puikuojasi restauruoti Burbiškio dvaro rūmai, per visas karo ir pokario audras išsaugojo Vytauto

Po kurio laiko Ginešių kaime, netoli Pandėlio, pavyko nusipirkti trobelę. Tik iki paskutinių dienų jiems gyvenimas atnešė daugiau skausmo nei džiaugsmo.

Anastazija Bartkienė

*Ech neverk, mergele, neliūdēk prie vartų,
Aš nebeatiesiu liepų takeliu...
Jau nebekalbésiu tū meilių žodeliū
Ir nebekartosiū, kad tave myliu.

Jau gana tos meilės, jau gana tū
žodžiū,
Gal kada dar laimė mūsų
neaplenks,
O dabar už laisvę ir už giminę sodžiū
Mano tvirtos rankos priešui mirtį
rengs.*

Šių eilių, tapusių visų mėgstama daina, autorius yra partizanas, Priskėlimo apygardos vadas, poetas Petras Bartkus-Alkupėnas (1924–1949). Jis – 1949 m. vasario 16 d. LLKS Tarybos posėdyje priimtos Deklaracijos signataras. 1945 m. žiemą ir 1946-ųjų pavasarį ilgesniu laikui apsistoję prie Viduklės esančiamė Andžilių kaime įrengtame bunkeryje, čia kūrė eilėraščius, leido pogrindinių laikraščių. Kęstucio apygardoje visi dainavo Petro eiles „Žuvu siam draugui“, „Atsisveikinimas“.

Aušo gražus 1949-ųjų rugpjūčio 13-osios rytas. Kaip prisimena vienintelis dar gyvas Viktoras Šniuolis, Petras atsigulė ant žemės ir pasakė: „Kažko neramu, lyg žemė traukia...“ Greit užmigo. Apie dešimtą valandą ryto atėjęs ryšininkas pranešė, kad aplink ramu, nei rusu kriuomenės, nei stribų nematyti. Vyrai laukė žadėtų pusryčių. Deja, jie buvo išduoti. Kulkų suvarptas žuvo ir P. Bartkus-Žadgaila. Partizanų kūnai išniekinti Radviliškio stribyno kieme, vėliau sumesti į Kantaniškių kaimo gyventojo šulinį. Tik 1991 m. jų palaikai surasti ir palai-

jai, dirbo Ramygalos, o vėliau Jurbarko gimnazijoje. Jų sūnūs Antanas (g. 1919 m.) ir Bronius (g. 1922 m.) pokaryje tapo partizanais. Abu buvo baigę Jurbarko gimnaziją, studijavo Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Antanas – mediciną, Bronius – žurnalistiką.

Tėvas buvo per daug užsiėmės mokyklos gyvenimu, tad sūnū auklėjimu rūpinosi Motina. Ji buvo ne tik gera, bet ir reikli. Santykiai šeimoje gražūs, vaikai išmoko vienas kitam pagelbėti, užjausti, gerai mokėsi.

1941 m. birželio 14-ąjį mokytojai Liesiai, jų šešiolikmetė dukrelė Danutė ir tėvelio sesuo Stefanija Liesytė išremti į Sibirą. Tėvai atskyre nuo šeimos ir išvežė į Rešiotų lagerį (Kanso r., Krasnojarsko kr.). Moterys atsidūrė Komijoje, Syktyvdinsko r. Slabodskoj Reide.

Broliai liko Lietuvoje, nes gyveno Kaune. Slapstėsi. Ryšiai su tėveliais ir seserimi nutrūko. Neapykanta sovietams buvo beribė. Vokiečių okupacijos metais broliai išstojo į LLA, o 1944 m. buvo išsiusti į Vokietiją mokyti partizaninio karo taktikos. Ten rado apie 100 lietuvių. Dauguma jų grįžo į Lietuvą kariauti ne tik ginklais, ryšių priemonėmis, amunicija – tai pravertė partizaninė kovoje.

Deja, motinos ir tėvelio likimai susiklostė tragedių. Rešiotuose 1942 m. kovo 25 d., net nesulaukęs bylos nagrinėjimo, B. Liesys žuvo. M. Liesienės gyvybė užgeso tremtyje 1944 m. vasario 14 d. Tais metais mirė ir S. Liesytė.

1944 m. pabaigoje broliai Liesiai partizanavo Kėdainių apskrities Guždžiūnų valsčiuje. B. Liesys-Naktis Kęstucio apygardos štabe dirbo iki 1948-ųjų. Tų pačių metų liepos 27 d. paskirtas Prisikėlimo apygardos štabo viršininku, redagavo apygardos laikraštį „Prisikėlimo ugnis“. Bronius buvo poetas, eilėraščius spausdino Ėglė slapyvardžiu. Jis – 1949 m. vasario 16-osios partizanų vadų Deklaracijos signataras. Žuvo pirmasis iš brolių – 1949 m. rugpjūčio 13 d. išduotas Radviliškio apskrities, Užpelkių miške, kartu su Vytautu Šniuoliu-Svajūnu, Petru Bartkumi-Žadgaila ir dar dvemis Prisikėlimo apygardos partizanais, užpulti čekistų būrio. Jis tuo metu buvo LLKS Tarybos prezidiumo narys, turėjo partizaninį kapitono karinį laipsnį.

Žuvusių partizanų vadų Motinos M. Liesienės kapas liko Komijoje, iki šiol nežinomas – kaip ir jos vyro B. Liesio, žuvusio Krasnojarsko lageryje.

B. Liesys-Naktis viename savo eilėraštyje rašo:

*Mama juk mokino,
Kaip tėviškė mylėt,
Jégų jai negailėt...
Kaip mirti dėl Tėvynės...
Čia vieškeliai pilki,
Jos kojom numinti –
Čia motinos gimtinė.*

(1949 m. gegužė)

Jono IVAŠKEVIČIAUS nuotrauka

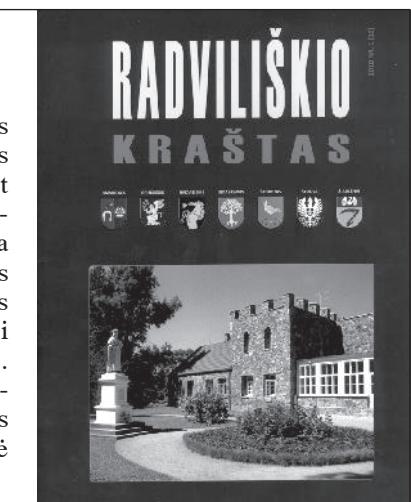
Dvyliktasis „Radviliškio krašto“ numeris

Elena Romana CEMNOLONSKIENĖ

Didžiojo paminklą.

Išskirtinis dėmesys šiame numeruje skiriamas buvusiam VDU, Baltijos universiteto Vokietijoje ir JAV profesoriui, medicinos mokslo daktarui otorinolaringologui Juozui Zubkui. Apie jo nuveiklus darbus ir atminimo įamžinimą pasakoja JAV gyvento Benius Žemaitis. Iš Radviliškio kilusi kaučiukė pedagogė Nijolė Šidlauskiene rašo apie lietuviškos pradžios mokyklos puoselėtojų Teodorą

Taunytė-Plungienė, daug įdomios medžiagos apie Baisogalos žemės poetą Vytautą P. Bložę, šiemet šventuojant 80-ies metų jubiliejų, pateikia literatūrologė Eugenija Vaitkevičiūtė ir rašytojas Jonas Linkevičius, pristatoma Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti skirta monografija „Baisogala“. Prisimenami šių metų pirmo pusmečio Radviliškio rajono kultūros įvykiai, pristatoma šiandieninė radviliškėnų kūryba.

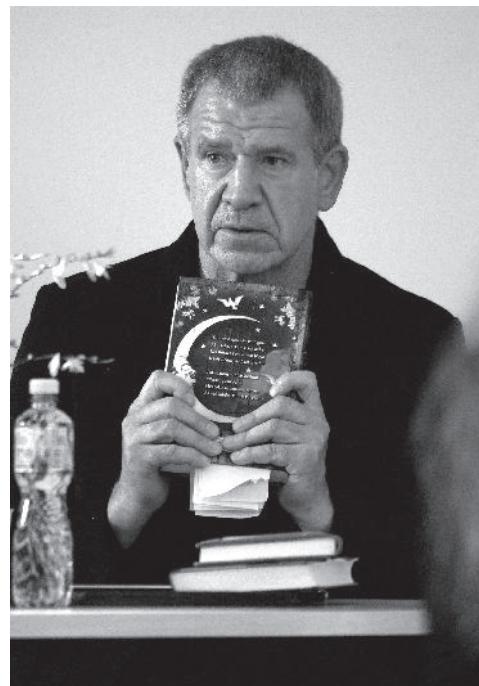

Kol Nemunas bus...

Alfas PAKĖNAS

Rugsėjo 6-ąją, poeto Pauliaus Širvio gimimo dieną, su aktore Kristina Kazakevičiūte važiavome per rudenėjančią Aukštaitiją į Dusetas, kuriose vyko poeto 90-ojo gimtadienio šventė. Atrodo, tiek daug metų praėjo nuo tos dienos, kai Padustėlyje (Zarasų r.) gimė šviesiaplaukis berniukas, vėliau tapęs garsiu poetu. Mūsų poezijos legenda. Taip pat nemažai metų – jau 31-eri – mus skiria nuo jo išėjimo Anapus, bet kokia gyva ir gaivai jo kūryba, kokie reikalingi mums jo palikiti sielos turtai. Poeto brolis Leonas Širvys atsiminimuose rašo, kad Paulius sakydavo: „Jūs mirsite – nieko neliks, o aš mirsiu – viskas pasiliks. Ir ilgam.“

Patį vidurdienį poeto gimtadienio šventė prasidėjo Dusetų parke, ta proga pavadiname P. Širvio vardu. Erdvioje pavėsinėje, skėstančioje didžiulių liepų šešelyje, dainavo Dusetų etnografinio ansamblio moterys. Ne viena daina – pagal kraštiečio P. Širvio eiléraščius. Aktorė K. Kazakevičiūtė skaitė dar niekur nespausdintus poeto kūrinius iš rengiamos rinktinės „Tai aš, Paulius“, rajono literatai deklamavo eiléraščius, skirtus visų mylimam, iki šiol prisimenamam savo krašto dainui. Poeto vardu pavadinto parko kūréjas ir puoselėtojas Vytautas Čypas prisiminė, kaip Pauliu, atvykusį į literatūrinį vakarą, sutikdavo tėviškés žmonės: „Dusetų kultūros namų salė būdavo sausakimša – žmonės jo eiléraščių klausydavo net koridoriuje. Skaitė graudokų, kiek virpančiu, bet laisvės pilnu balsu. Tada jis buvo dar jaunas ir stiprus. Ir pats būdavo labai susijaudinęs, kalbėdavo su savo tėviškés žmonėmis, sakydavo, kad jaučiasi lyg kitame pasaulyje. Net žvilgėdavo ašaros jo akyse. O vieną kartą išvažiuodamas savo jaunystės draugui Nevelskui pasakė: „Kazimierai, nekirsk beržų.“ Dusetų krašte daugybė baltuojančių beržynų. Beržų alėja pradėta sodinti ir pačiame P. Širvio parkelyje, čia iš toliau traukia akį skulptoriaus Ipolito Užkurnio medinė skulptūra, kurioje poetas pavaiz-

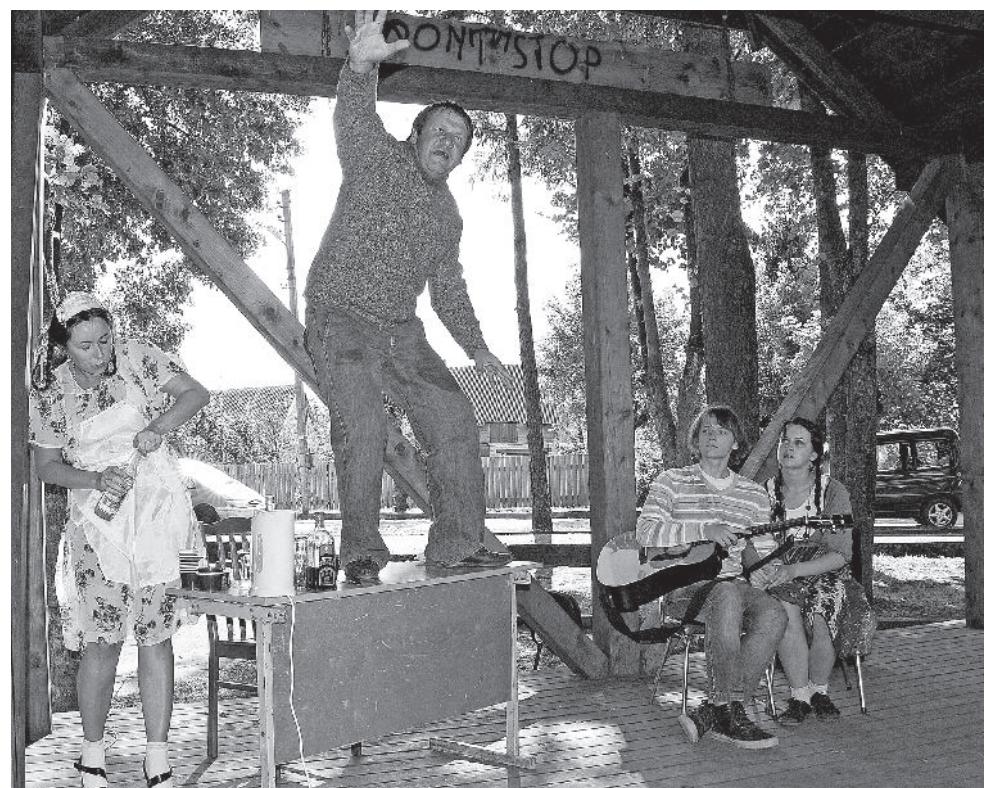

Pauliaus Širvio literatūrinės premijos laureatas Juozas Erlickas.

duotas lyg beržas. Nes eileraštis „Aš – beržas“ tapo tikru ir labai natūraliu jo asmenybės ženklu.

Kad P. Širvys neatsiejamas nuo savo eiléraščių, o eiléraščiai – nuo jo, kad poeziya buvo vienintelis jo turtas, parke susibūriusiems dusetiškiams ir jų svečiams priminė režisierius ir aktoriaus Jono Buziliausko spektaklis pagal P. Širvio eiléraščius. Jie iškalbėti, o kartais išraudoti labai savitai, su širviška gėla, scenoje dužtant stiklams ir pačiam gyvenimui, nuolatos atveriančiam randus. Tarsi iš naujo pajutome tuos lobius, kuriuos poetas valdė ir paliko mums kaip neišnykstantį brangenybę. Poetas bus, kol Nemunas bus. Tai dvelkia amžinybe.

Pasibaigus minėjimui parke, Zarasų viešosios bibliotekos direktoriė Danutė Karalienė pakvietė aplankyti Padustėlį – tikrąjį P. Širvio tėviškę. Ten tebestovi dviejų galų aukštaitiška gryčia su stikliniu gonku (namas jau perstatytas), ant sienos kabanti memorialinė lenta primena, kad čia 1920 m. gimė poetas P. Širvys. Sode obuolius

Scena iš Klaipėdos teatro „Rebus“ spektaklio pagal Pauliaus Širvio eiles „Velnioniškai vienas“.

sirpina obelys, o pakraštyje stovi du didžliai seni klevai, kuriuos, kaip savo autobiografijoje rašo poetas, buvo pasidalijęs su broliu Leonu.

P. Širvio atminimas gražiai saugomas ir Zarasuose. Čia poeto vardu pavadinta gatvė, veikia P. Širvio pagrindinė mokykla, o prieš penkiolika metų, minint poeto 75-ąsias gimimo metines, įsteigta P. Širvio literatūrinė premija. Pirmasis šios premijos laureatas – gerai žinomas poetas, P. Širvio gyvenimo ir kūrybos tyrinėtojas Marcelijus Martinaitis. Vėliau premiją gavo Vytautas Skripka, Stasys Jonauskas, Onė Baliukonė, Felikas Jakubauskas, Rimgaudas Graibus.

Šių metų laureatą – humoristą Juozą Erlicką, kuris jau dabar vadinas gyvuoju klasiku, tą pačią dieną literatūriame vakte „Toks ilgesingas žuvėdrų klyksmas“, vykusiame Zarasų viešojoje bibliotekoje, paskelbė renginio vedėjas, P. Širvio pagrindinės mokyklos lituanistas Vasilijus Trusovas.

Vasilijaus KUKONENKOS
ir Alvydo STAUSKO nuotraukos

Pauliaus Širvio atminimo puoselėtojas,
rašytojas Alfas Pakėnas ir aktoriė
Kristina Kazakevičiūtė.

Sezonas prasideda!

Praūžus vasaros liūtimis ir uraganams, Kauno kamerininis teatras rudenį pasitinka nenuplėštu stogu bei pradeda naujajį – jubiliejinių – sezoną, pažymėtą net trimis solidžiomis suaktimi. Šį sezoną sukanka 35 metų nuo Kauno jaunimo muzikinės studijos įkūrimo (1976 m.), tai ir buvo šiandieninio Kamerinio teatro pradžia. Prieš 25 metus (1986 m.) teatro studijai suteiktas profesionalaus teatro statusas, o prieš 20-metį,

ilgai glaudėsis tuometiniuose „Girstupio“ kultūros rūmuose bei klaidžiojės po kitas sales, teatras įsikūrė nuolatinėse patalpose Kęstučio gatvėje, čia tebeveikia iki šiol. Visi šie Kauno kamerinio teatro istorijai reikšmingi faktai bus paminėti 2011 m. vasarą jiems skirtais spektakliais bei renginiais.

Naujają sezoną Kauno kamerininis teatras pasitinka dviejomis premjeromis. Rugsėjo 16, 17 d., 18 val. kvie-

čia į juodojo humoro komediją pagal Ray Bradbury kūrybą „Be galio švelni žmogžudystė“. Nepaisant kriminalinio pavadinimo, tai pasakojimas apie meilę su daugybe joje slypinčių paradoksų, azartiško žaidimo taisyklemis, netikėtu humoru ir šilta gyvenimo išmintimi.

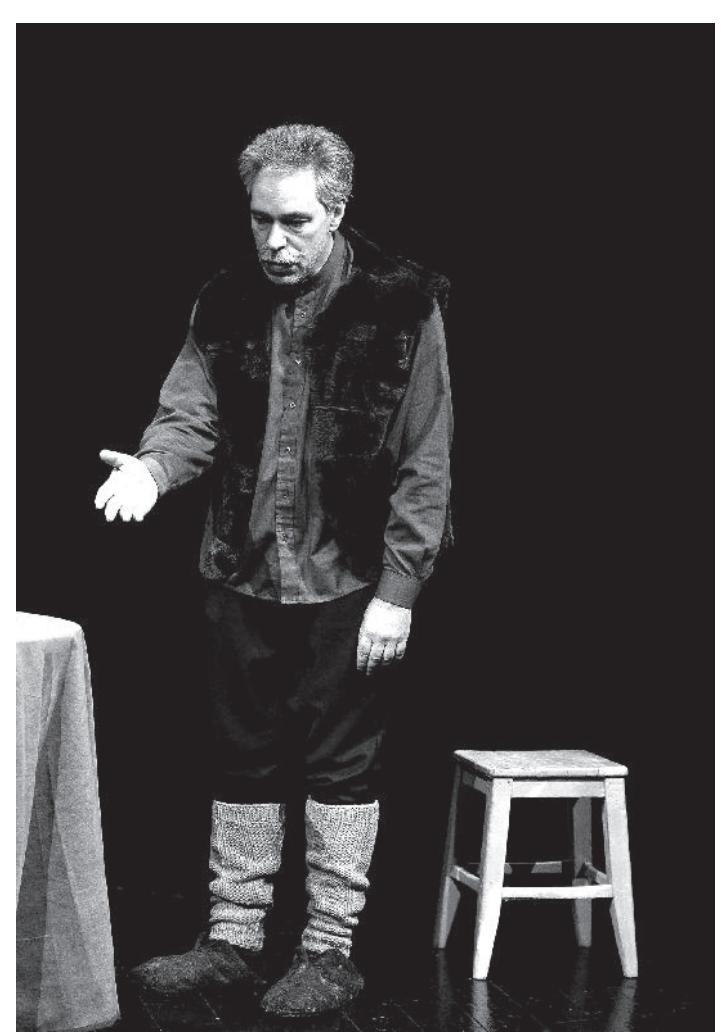
Dar viena premjera, rugsėjo 24, 25 d., 18 val. – Aleksandro Rubinovo monospektaklis „Koba“, sukurtais pagal žymaus rusų rašytojo Edwardo Radzinskio apskrymą. Tai draugystės istorija, atskleidžianti Stalino paradoksus, tai pasakojimas apie baimę, kuri ir sudaro sąlygas tokiems diktatoriams egzistuoti. Praėjusį sezoną žiūrovai galėjo išvysti spektaklį rusų kalba, o dabar jis bus vaidinamas lietuviškai.

Tarp premjerų, 19, 23 d., 18 val. žiūrovų vėl lauks jau šešiolika sezono gyvuojančios teatro senbuvis – Francois Rabelais „Gargantua ir Pantagruelis“, spektaklis, teigiantis gyvenimo malonumus ir malonumą gyventi.

Bilietai parduodami: teatro kasoje darbo dienomis 14-18 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 11-17 val. Informacija tel.: 228 226, 8 612 62226.

Scena iš spektaklio „Be galio švelni žmogžudystė“.

Scena iš spektaklio „Koba“.

Priklausomybė

Andrius JAKUČIŪNAS

Anādien nosis užsikimšo pakiliai rašant vieno tokio apsakymo finalą. Kas nežino, pasakysiu, jog kūriniu finalo rašymas – ypatingas veiksmas, kurio metu ypač nesinori kvaršinti galvos buities rūpesčiais, tuo labiau – priverstinai keltis iš kėdės, kurioje ilgai laukęs išprakaitavai šiokį tokį įkvėpimą, ir keliauti į vaistinę neatsiejama buities dalimi tapusio ksilometazolino hidrochlorido tirpalui. (Tikėkite manimi – tai panacēja!) Jausmas, kad vietoj amžinųjų vertybų renkiesi laikinės – totalus, visaaipimas, tačiau vis tiek tenka kilti ir eiti, palikus nebaigtą sakinį. Bent tokia paguoda, kad apsakymo herojui irgi nelabai sekasi, nes oro, deja, reikia labiau negu amžinųjų vertybų, ir *xylometazolini hydrochloridum* – įstabusis oro durininkas, plačiai atlapojantis prigleivėjusias šnerves deguoniui, – šiam kontekste išgyja kone magiškų galių. Ką be jo daryčia? Ką daryčia be pojūčio, kad aptakus, į viršų grakščiai siaurėjantis butelėlis su purksuku vis labiau *ispaišo* į mano biografiją, apgaubdamas ją vaistų lašelių debesimi, ir nūn jau darosi net sunku įsivaizduoti, kas aš būčiau, jei mano kišenės kas dieną neslėgtu ši tauri priklausomybės našta. (Nuolat svaicioju, jog sulaukęs senatvės prisiseisiu tą butelėlytį auksine grandinėle ir šitaip stengsiuosi populiariinti nuostatą, kad priklausomybes, jei ir nepajęgi jų mylėti, reikia mažu mažiausiai gerbti, pasitiketi jomis, joms kelialupčiauti). Tai liudys, jog aš vis dar pasitikiu pasauliu ir jo teikiamomis gėrybėmis, ir, nepaisant senyvo amžiaus, tebesu jaujas.)

Tiesą sakant, labai panašiai kaip oro stygius mane pasitiko ir atostogų pabaiga – atostogų, per kurias, vėliau sakysiu, „nuoširdžiai stengiausi perprasti tradicinius atostogų ritualus, nevertindamas jų kultūros požūriu“. Rugpjūčio 26-ąją šiurkščiai išplėstas iš Nidos, kur, siaučiant audrai, neskubriai meditavau vėjų kaukumo ryšių kabeliuose šetoniškumą, vis paredaguodamas kokį apsakymo sakinį, netrukus buvau priverstas sėstis prie savo darbastallo kaip „Nemuno“ naujienų redaktoriui, t. y. tapti laikinas ir egzistuoti laike, savaitės ciklais, kurių kiekvieno pabaigoje spausdinimo mašinos išspaus mano pastabas apie tai, kam prie tamame straipsnyje manieringai palinkėjau apokalipsės. Domėjimasis kultūra mus puošia – intelligentui tai gal tas pats, kas viduriokui „Prada“ drabužiai, tačiau ar galėčiau nuoširdžiai, ranką prie širdies padėjės, pasakyti, kad dėl Vilniaus kultūrinio gyvenimo palikdamas Nidoje kaukiantį šetoną jaučiau tokią pat rūscią neišvengiamybę, kaip nūn pakilęs žygiuoti į vaistinę ksilometazolino hidrochlorido?

Jokiu būdu. Nors kultūra – irgi priklausomybė, bet ji nemaudžianti, neįkyri. Gali ir visą gyvenimą pragyventi nesuvokęs, jog vis tiek, kad ir ką darytum, esi išplaukęs iš kultūros, ją simbolizuojti ir ją įkūniji visomis savo sutrūnysiančiomis ląstelėmis. Žinoma, šis straipsnis ne apie kokio Dundukio *urlaganus* ar Buržujiškių *forsus*, – anie ir aptarti neišnyks, – veikiau tai pokalbis apie du skirtinges požiūrius į kultūros skaidą ir savo paties vaidmenį tame.

Įsivaizduokite – vasara, miestas tuščias (liaudis mirksta ežeruose arba didesniajame baseine palei Klaipėdą), tvanku. Atvi-

rai kalbant, apie literatūrą net nesinori galvoti – tokį pasaulį, koks atsiverčia, sakykim, Vokiečių gatvėje, geriau atspindėtų kokakolos skardinę ar bent mineralinio vandens buteliukas, bet ne poezija. Ir štai tokiame peizaže – perkūnas iš giedro dangaus. Skaitymai. Kažkur palei Halės turgų ar panašiai. Kažkieno (na, ne visai *kažkieno* – tie žmonės pažįstami) iniciatyva. Kažkieno bute. Tai, žinoma, pribloškia. Apie panašias kultūrines iniciatyvas mieste pastaruoju metu nieko nebuvalo girdėjęs. Esu informuotas apie senamiestyje privačiame bute veikiantį teatrėlį, žinau, kad sektantai renkasi taip pat butuose, tačiau viešų skaitymų privačiose erdvėse nebūta turbūt nuo improvizuoto literatūros salono Kerry Shown Keyso namuose laiką prieš dešimt ar dar daugiau metų. Ir ką? Išyko ir, atrodo, išyko sėkmingai, nes tas pats ritualas ēmė pavyzdingai kas dvi savaites kartotis vis kitame senamiescio regione, vis kitoje erdvėje. (Ant liežuvio galo sukasi – „netikėtose erdvėse“, nors tos erdvės netikėtos gal tik tiems, kurie nepažįsta organizatoriu – Juliaus Kelero ir Aistės Kisarauskatės. Tai – ? butas, ?? butas, „Šatėnų“ kiemelis, leidyklos „Kitos knygos“ kiemas ir t. t.) Renginio formatas – visiškai laisvas, informacinis rėmėjas – *Facebook*’as. Vyksmo būdas: du kvestiniai autoriai skaito savo poeziją bei vertimus, svečiai vartoja alkoholi, klausosi arba nesiklauso, dėkoja organizatoriams, nuperka dar alkoholio. To vyksmo nekausto gūdus oficialumas, tačiau netvyras ir anarchistinė dvasia, nors LUNI mokytiški skaitymuose uždera gausiai – neformalumas jiems mat vertybę. Čia taip pat nejusti didelės išmonės, nėra jausmo, kad užpildyta kokia tuščia niša, ir dėl to vilniškio kultūrininko gyvenimas dabar taptų giedresnis bei komfortiškesnis. Bet yra neeilius pasitenkinimas. Paprasti skaitymai paprastiems žmonėms – sugérovams kasdienybėje, kolegomis literatūroje ir (kt.) mene. Ko daugiau reikia?

Siuose skaitymuose per neilgą jų istoriją sudalyvavo jau ne vienas autorių dvejetas: Vytautas Deksnys ir Agnė Žagrakalystė, Dalia Jazukevičiutė ir Lidija Šimkutė, paskutinės – praėjusių savaitę – Aušra Kaziliūnaitė ir Marius Burokas, beje, netrukus turintis pradžiuginti mus nauja poezijos knyga (leidykla „Tyto Alba“). Be abejio, tas pasikartojantis literatūrinis ritualas (neapsiverčia liežuvis sakyti „renginys“) žavii, tačiau pasaulyje, kuriame močiutės raga prieš ką nors darant devynis kartus pagalvoti, toks *neracionalus* sumanymas atrodo beprotiškas – neatvyks televizija, neparašys laikraščiai (beje, laikraščiai vis dėlto parašys – jau rašo), o ir žiūrovų akys nepakils aukščiau, negu esi pakilęs, nes jie – draugeliai arba draugelių draugeliai, kurie įvertinti organizatorių rūpestį gali nebent uoliai dalyvaudami vyno suktinyje. Apskritai ši Juliaus ir Aistės veikla sėja nerimo grūdą – jei kultūra yra tai, ką kiekvienas žmogus turi pats sau susikurti, išeina, kad kultūros Lietuvoje nėra ar beveik nėra. Šalyje, kurioje visuomet labai uoliai ieškoma kaltųjų, pačiam pajudinti pirštą net dėl savo paties hedonizmo ir, pasakykime banalių, idėjos, yra labai netikėta. Žinoma, visa tai pernelyg skambu, kad būtų tiesa – be to, juk suvokiame tiesos išvis nesant – tačiau mintis, jog tokie neracionalūs, „neigaliūs“ (viso meno pasaulio atžvilgiu) kultū-

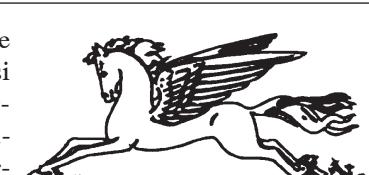
ros aktai visų pirma deklaruoją ne vyksmo svarbą, o jų kūrėjų priklausomybė nuo kultūros, tiksliau – priklausomybė nuo kultūros ritualų kūrimo, rodosi panaši į teisingą. Gali būti, tai skamba nešvankokai, bet kas galėtų paneigti, jog visuomet tai ir turime galvoje, išsižiojė tarti žodį „kultūra“ – visais atvejais, visuose kontekstuose?

Ką gi, nūnai laikas persokti į rūstesnių taisyklų ir neišvengiamiesnių dėsnii prispausta oficialiųjų šiuolaikinio meno pasauli. Taigi – siek tiek įtampos greta laisvų, neformalių skaitymų. Netolimoje ateityje Šiuolaikinio meno centre duris žada atverti didžiulė retrospektyvinė paroda, kurioje dalyvauti savo pareiga laikytų kone kiekvienas šiuolaikinis menininkas, jei, žinoma, sulauktų privataus skambučio iš ypatingojo kabineto. (Kad ne visi, tikrai ne visi verti jo sulaukia, kitas klausimas, kurio čia nenagrinėsime – nors būtų sąžininga.) Šiandien su laimingaisiais autoriais jau susiekti, sarašai nusistovėjė, drumzlių bei putų irgi tuoju neliks, tik va viena bėda – pasklidio gandas, kad šįmet autoriams nebūs mokami honorarai (negaliu patvirtinti ar paneigti informacijos – naudojuosi *Facebook*’o privačiais post’ais; galu gale štai ir nesvarbu – kaip pavyzdys tai veiktu net informacijai nepasitvirtinus). Kiek te-

ko girdėti, honorarai, skiriami kai kuriems parodoje dalyvaujantiems menininkams, yra ypatinga ŠMC privilegija, nūdieną galbūt niekur kitur Lietuvoje ir neaptinkama (plg. įprastoje galerijoje darbus eksponuojantys menininkai turi padengti išlaidas patys arba už juos tai padaro koks fondas), tačiau žinia, kad šios privilegijos žadama atsisakyti, vis tiek sukelė smarkų kai kurių dalyvių įnirši. Nuskriejo keletas pastabų kultūros ministro, ŠMC direktoriaus atžvilgiu, buvo suabejota, ar išvis verta toje parodoje dalyvauti, jei nėra honorarų. Tiesa, netrukus tie pasisakymai iš viešosios erdvės dingo, tačiau autorių nuostatos, matyt, liko tokios pačios – už darbą turi būti atlyginta bet kokiu atveju ir bet kokia kaina. Ši požiūrių nesunku interpretuoti dar begediškiau: visa, už ką nėra atlyginama, yra paprasčiausia šūdmalytė, apskritai honoraro nemokantis organizatorius yra vagis, siekiantis privačią autoriaus nuosavybę (kūrinių) panaudoti savo tikslams. (Nesiimu spręsti, ar įtūžę autoriai patys suvokia, kokia iškalbinga jų laikysena, bet klausimas, kur yra riba, ties kuria kultūros savanortė turėtų perciti į apmokamą tarnystę, yra neišvengiamas.) Šio požiūrio šešelyje apskritai bet kokia saviveikla, bet koks asmeninio entuziazmo dėka gyvuoja projeketas – sakykim, toks kaip Juliaus ir Aistės rengiami skaitymai – atrodo neįšdidus ir savaimė prastas (str. šūdmalytė), nors autorių noras gauti tam tikrą paramą, be abejio, yra visiškai teisėtas: menininkas pakankamai pasitarnauja kultūrai kurdamas meną; galbūt iš šalies sunku įsivaizduoti, tačiau būti kūrėju yra didžiulis išbandymas, todėl menininkų pageidavimas, jog visais kitais atvejais kultūra (jai atstovaujančios institucijos) rūpintuši jais (t. y. rengtų parodas, mokėtų honorarus, skirtų stipendijas ir t. t.), yra visiškai natūralus ir suprantamas, tik, žinoma, naivokas. Blogiau, kad tai – irgi priklausomybė – priklausomybė nuo rezervato direkcijos ir institucijų, su kuriomis toji direkcija palaiko draugiškus oficialius santykius, malonės. Dar blogiau, kad rezervato direkcija nustato ne tik kriterijus ir kainą, bet ir rangą, lygi, ateities perspektyvas – viską. Todėl kai kurie menininkai be ŠMC yra niekas – ir Lietuvoje, ir užsienyje, ir visur kitur, juo labiau kad ir kai kurių jų talentas galbūt egzistuoja tik ŠMC tikslų fone – tikslų, sukurta būti silpniesiems kelrode žvaigžde.

Et, pakaks. Šia proga, užuot bergždžiai ką nors siejė arba skyrė, galėtume užėiti į galeriją „Akademija“, kurioje nuo pirmadienio veikia Algio Griskevičiaus paroda „Cirkas“. Joje menininkas pristato naujus režisūrinės fotografijos eksperimentus. Man regis, tiek pati paroda, tiek jos pavadinimas gan gražiai išsilieja į šio straipsnio diskursą.

Visais atvejais svarbiausia – gerai vaidinti.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

21 d., antradienė, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – trečiasis ciklo „Visi Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūriniai fortepijonui“ koncertas „Čiurlionio miestai. Varšuvos dienoraščiai“. Varšuvosje 1896-1906 m. sukurtais M. K. Čiurlionio kūriniais fortepijonui skambins ir ištraukas iš M. K. Čiurlionio laiškų skaitys pianistas Rokas Zubovas.

24 d., penktadienį, 17.30 val. poetų Gintaro Bleizgio ir Rimvydo Stankevičiaus naujų knygų „Jonas Krikštytojas“ ir „Patys paprasčiausiai burtažodžiai“ pristatymas. Vakarą ves Lietuvos rašytojų sajungos leidyklos vyriausiasis redaktorius, literatūros kritikas Valentinas Sventickas, muzikuos dainų autorius ir atlikėjas Domantas Razauskas, eiles skaitys autoriai.

Įėjimas nemokamas. Informacija tel.: (85) 2629627, (85) 2617727; rasytojuklubas@aiva.lt.

91-ojo kūrybinio
sezono rugėjo
mėnesio
repertuaras

16 d., ketvirtadienį, 17 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kaina – 50 Lt.

17 d., penktadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kaina – 40 Lt.

18 d., šeštadienį, 19 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Gycio Ivanausko teatro gastos: „8 kvadratiniai metrai“. Režisierius G. Ivanauskas, choreografė Brigita Urbietytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 30, 35 Lt.

19 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

19 d., sekmadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurinius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 15, 30 Lt.

19 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) veikia kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa.lt*.

17 d., penktadienį, 19 val. Mindaugo Valiuko „Septyniolika“. Režisierė Edita Prakliauskaitė-Milinienė. Bilietai kaina – 30 Lt.

19 d., sekmadienį, 18 val. akustinis solinis Nojaus koncertas „Aš dar niekada nenorėjau tiek daug pasakyti...“. Bilietai kaina – 27 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15–19 val., VI 15–18 val., VII valandą prieš spektaklį, tel.: 408470, 226090. Bilietus platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

18 d. šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Uma-Uma“. Kaip tarp susivėlusių būti susišaukusiam, tarp nuobodžių – įdomiam, ir kaip nuo alkaujančių geriausią draugą? Nuo 3 m. Režisierius A. Žiurauskas.

19 d., sekmadienį, 12 val. „Užburtos pilies paslaptis“. Mǐlinga istorija apie amžinos meilės stebuklą. Nuo 6 m. Režisierius O. Žiugžda.

Bilietai kainos – 8, 10 Lt. Bilietai parduodami teatro kasoje (Laisvės al. 87A) IV-V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 221691.

17 d., penktadienį, 15 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Dailininkų Povilaitienės, Skaidrius Kandratavičiaus, Ramūno Jaro, Ramutės Dragenytės, Ramučio Karmalavičiaus kūrybinė popietė su nauja D. Povilaitienės knyga „Eros signatūra“.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) šiuo metu veikia parodos:
 „Antanui Strazdai – 250“,
 „Ir plunksna rašala taškai“ (Henrikui Radauskui – 100),
poezija ir meilė ištikimiausios mano gyvenimo palydovės...“ (Kotryna Grigaitytėi – 100),
 „Rašytojai ateitininkai (1910–1940)“,
 „Kultūrinė tarpukario spauda – tarp iššūkių ir tolerancijos“.

16 d., ketvirtadienį, 17 val. Juozo Tumo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto g. 10-4, Kaunas) vyks poeto Pauliaus Širvio 90-ųjų gimimo metinių minėjimas. Dalyvauja poeto našlė Birutė Širvinė, aktoriai Kristina Kazakevičiūtė, Petras Venslovas, bardas Algimantas Svidinskis. Iėjimas su pakvietimais.

18 d., šeštadienį, 20 val. „Kauno naktys“. Miesto centrinė dalis visą naktį pulsuos gyvybe: Laisvės alėjoje vyks elektroninės muzikos šokių, stiklo gaminių gamyba, dainuojamosios poezijos pasirodymai, styginių instrumentų koncertas, vedę kultūros pristatymas, Vilnius gatvės požeminiuje perėjoje bus pristatomos Kauno neatrastos vietos, Rotušės aikštėje laukia koncertas, kvarteto ir elektrinių gitarų, fortepijono, violončelės pasirodymai.

18 d., šeštadienį, 22 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – asociacijos „Teatronas“ penkių žmonių monospektaklis „Tik viena duota“ pagal G. Aleksos pjesę. Režisierius Gildas Aleksa, dailininkė Bartė Liagaitė. Spektaklis nemokamas.

19 d., sekmadienį, 24 val. asociacijos „Teatronas“ monospektaklis „Lietuviai“ pagal to paties pavadinimo G. Grajausko pjesę. Režisierė Agnė Juškėnaitė, vaidina Julius Reinikis. Spektaklis nemokamas.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Iki spalio 1 d. Kauno menininkų namuose veikia dailininko Arvydo Žalpio paroda „Koliažai“, „Mūzų svetainėje“ – Aldonos Zykutės fotografijų paroda „Akimirkos pojūtis“. Iėjimas nemokamas. Informacija tel. 22 31 44, V. Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

Kauno tautinės kultūros centras

(A. Jakštė 18)

16 d., ketvirtadienį, 18 val. vakarėlė „Šokim!“. Veda Vita Braziulienė, Daugailė Braziulytė.

18 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Gyvenimo būdas ir sveikata“.

Lektorius Aleksandras Žarskas.
22 d., trečadienį, 18.30 val. paskaita „Baltais ar aisciai? Protėvių kultūros palikimas“, skirta Baltų vienybės dienai. Lektorius Aleksandras Žarskas. Informacija tel. 867936715, www.ktkc.lt.

„Pasaulis pagal M. K. Čiurlionį“

Skirtas M. K. Čiurlionio 135-osioms gimimo metinėms

18 d., šeštadienį, 12 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Čiurlionio galerijoje bus rodomas filmas „Zodiakas“. Muziejuje lankysis filmo režisierius, Nacionalinės meno ir kultūros pre-mijos laureatas Jonas Vaitkus.

22 d., trečadienį, visą dieną, muziejaus ekspozicijų lankymo valandomis (11-17 val.) bus švenčiamama renginių ciklo svarbiausioji data – menininko gimimo dienos šventė „Po M. K. Čiurlionio žvaigžde“. Muziejaus lankytajai kviečiami padovanoti M. K. Čiurlionui gėlę, iš jų bus kuriamą meninė floristinė instalacija Čiurlionio galerijos paveikslių ekspozicijoje greta menininko portreto. Muziejaus darbuotojai visuomenei siūlys M. K. Čiurlionio giminėdienės šventės gamote – muziejuje kiemelyje. Atsinešus paties salus bus galima jauktai išskurti ant žolės, vaisinti arbata, vartyt išskirtinė M. K. Čiurlionio kūrybos parodų katalogus ir knygias bei klausytis muzikos. 16 val. prisideda gimtadienio šventės kulminacija. Visi neabejingo M. K. Čiurlionio asmenybėi ir kūrybai kviečiami skrai-dinti linkėjimus M. K. Čiurlionui. Gimtadienio nuotaiką kurs lankytomis dovanojamas šventinis pyragas.

18 d., šeštadienį, 19 val. Premjera. Girstucio kultūros centre – šokio spektaklis „Ana Karenina“. Pagal A. Šnitkės muziką, L. Tolstojaus romano motyvais. Choreografė Anželika Cholina. Scenografas Marijus Jacovskis. Kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kainos – 42-102 Lt. Bilietus platina kultūros centro kasa ir *Bilietai.lt*.

16 d., ketvirtadienį, 17 val. galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC), K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53, Kaunas) atidaraoma personalinė vilniietės dailininkės Sigitos Maslauskaitės tapybos paroda „Šventieji, peizažai, natūrmortai“. Paroda veiks iki spalio 18 d. Galerijos darbo laikas: I–V 10–18 val.

20-ojo tarptautinio modernaus šokio festivalis

Rugėjo 18 d., šeštadienį, 19 val. Menų spaustuvėje (Vilnius) – šokio teatro „Aura“ (Lietuva), teatro „Manantiales“ (Ispanija), teatro „Trania“ (Ispanija), „Atvirų akių panoramos“. Premjera (N-18). Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 22 d., trečadienį, 20 val. Kauno paveikslų galerijoje – šokio teatro „Aura“ (Lietuva) ir Sv. Kristoforo kamerinio orkestro (Lietuva) „Dvi premjeros su pertrauka. Lietaus reminiscencijos / Isplautas dangus“. Spektaklio trukmė – 0.40 val.

Rugėjo 23 d., ketvirtadienį, 19 val. Kauno dramos teatre – šokio teatro „Zawirowania“ (Lenkija), „Už regos lauko“ (N-14). Spektaklio trukmė – 0.35 val. Karel Vanek (Vokietija), „Laisvės fantomas“. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 24 d., penktadienį, 19 val. „Girstučio“ kultūros centre – Alias / Guilherme Botelho (Šveicarija), „Soninis lietus“. Premjera (N-18). Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 24 d., penktadienį, 21 val. Kauno valstybiniame dramos teatre – „Eksperimentinės šokio trupės“ (Brazilija), „Formos“ ir „Dominic“. Spektaklio trukmė – 0.35 val. ir 0.25 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 24 d., penktadienį, 23 val. Verslo lyderių centre (BLC) – Alter Sesson (Prancūzija / Japonija), „Netektis“ ir „Sluoksniai“. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

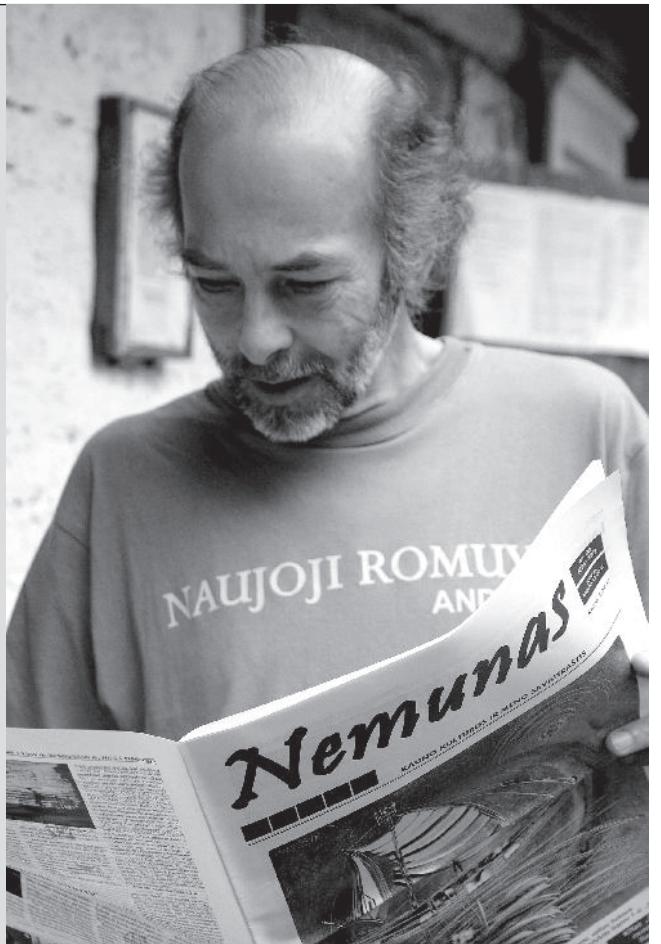
Rugėjo 25 d., šeštadienį, 18 val. Verslo lyderių centre (BLC) – Provisional Danza (Ispanija), „Neatsakingi“ (N-18). Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 25 d., šeštadienį, 20 val. ir 23.30 val. Senajame „Lituanica“ fabrike – šokio teatro „Aura“ (Lietuva), teatro „Manantiales“ (Ispanija), teatro „Trania“ (Ispanija), „Atvirų akių panoramos“. Premjera (N-18). Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – nuo 30 Lt.

Rugėjo 25 d., šeštadienį, 22 val. M. Žilinsko dailės galerijoje – Il Posto ir Marco Castelli (Italija), „Isnara“. Spektaklio trukmė – 0.35 min. Iėjimas nemokamas.

Rugėjo 26 d., sekmadienį, 18 val. Verslo lyderių centre (BLC) – Kaselio miesto teatro, Johannes Wieland (Vokietija), „Partrenkta žvėris“. Premjera. Spektaklio trukmė – 1 val.

Bilietai platinami *Bilietai.lt* sistemoje ir renginių vietose 1 val. prieš spektaklius. Festivalio abonementus galima įsigyti tik Kauno šokio teatre „Aura“ (M. Daukšos g. 30A) iki rugėjo 18 d.

„Nemuno“ PRENUMERATA PASKUTINIAM METŪ KETVIRČIUI – IKI RUGSĖJO 20 d.

Dar galima suspėti į artimiausią paštą
arba prenumeruoti internetu:
www.post.lt ir www.prenumerata.lt.
Mielai tą paslaugą padarysime
ir mes, redakcijoje.

Rašykite mums:
nemunasredakcija@gmail.com
Skambinkite: (8-37) 322244
arba (8-37)322266.

Rémējai:

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

SPAUDOS, RADIOS
IR TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 – einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 – biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 – valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui – 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

Kauno karuselė

„Teatro projektai“ šiais metais jau penktąji kartą Kaune rengė įvairių menų festivalį „Pilies akordai“. Renginj, kuris pasižymi tendencijomis vis kisti, keliauti iš vienos vietas į kitą, nes neturi ryškiai nusistovėjusių formų, orientuoja į naujas ir jaunas kūrėjus bei dažniausiai gana pa-slankias kamerines erdves. Vienos dienos festivalis skelbia galintis padėti tiems, kuriems trūksta sėkmės ieškant erdvę savo projektais, siekiantiems save realizuoti, atrasti bei prisijaukinti pirmuosius žiūrovus. Rugėjo 11 d. „Pilies akordai“ išskleidė Ryšių istorijos muziejue, renginys buvo ne toks išsibarstęs ir išsiplėtęs kaip ankstesnais metais ir prasidėjo invokacija Šv. Jurgio Kankinio bažnyčioje kartu su sakralinės muzi-

kos programa. Šokis, dailė, muzika ir teatras suvérė labai margą programą, kuri tėsėsi visą dieną, todėl jokios grūsties, lipimo vieni ki-tiem ant kulnų ar eklektikos nesi-jautė. O saulėtą dieną dailininkai ramiai sau tapė paveikslus, muzikantai tuo metu jiems ir susirinku-siems klausytojams grojo. Ko nebuvo galima pasakyti apie vakarienę programą, užgožta krepšinio sir-

galių siautėjimo. Žinoma, projek-tų ir menininkų kūrinių lygis labai skyrėsi ir įvairavo, tačiau veikiausiai tai neišvengiamai ieškant nau-jovių. Todėl šalia jų organizatorai parūpino jau patikrintų ir neabejotinų renginių, kurie projektui atsto-vavo kaip kokybės kortelė. Gal tik žiūrovų vis dėlto buvo mažoka, kad renginys įgautų judrumo ir dinami-kos, kuri įsuka ir didesnį kūrybin-

gumą, o jis išskaldo keistoką slap-tos alternatyvos išrinktiesiemis jausmą. „Šis renginys – grafų Tiš-kevičių pradėtos kultūrinės misijos tasa. Mes taip pat ieškome naujų talentingų menininkų, norime su-tekti galimybę festivalio lankyto-jams susipažinti su novatoriškomis meninės saviraiškos priemonėmis“, – akcentuoja festivalio meno va-dovas aktorius Petras Venslovas.

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Pornografinis ryšys“

Gediminas JANCAUSKAS

Antradienį, rugėjo 21 d., Kitokio kino klube bus rodoma dra-ma „Pornografinis ryšys“. Pir-miausiai reikėtų perspėti, kad filmo pavadinimas gali suklaidenti tuos, kam žodis „pornografija“ reiškia kiną, kuriame stambiu planu rodomi ne personažų veidai, o genitalijos lytinio akto metu. Nieko panašaus sioje dramoje klaidinanti pavadinimu nė su žiburiu neaptiksite, o nemažai vienos filme užimančios seksuo scenos bus labai subtilios ir netgi skaisčios. Bendromis Prancūzijos, Šveicari-

jos, Belgijos ir Liuksemburgo ki-nematografininkų pastangomis sukurtas „Pornografinis ryšys“ – tai dviejų vienišų žmonių drama.

Filmo herojai – tiesiog Ji ir Jis, moteris ir vyras. Jie susipažsta pa-gal skelbimą bulvariniame laik-raštyje, susirašinėja elektroniniu paštu, kol galiausiai nusprendžia susitikti. Taip užsimetga šis keis-tokas pornografinis ryšys.

Jis vedės? Išskyrės? O ji? Ko-kia gyvenimiška patirtis slypi jos praeityje? Mes nieko nežinome apie nueitą herojų kelią. Kaip ir jie apie vienas kitą. Ji – pakanka-mai subrendusi ir patyrusi, kad ga-

lėtų atvirai kalbėti apie tai, ką mėgsta ir ko trokšta. Jis – truputį drovus, tačiau moteriai patinka. Jie susitinka mažoje Paryžiaus ka-vinukėje, kad netrukus atsidurtų viešbučio kambaryje, kuriame pa-tenkins slapčiausius vienas kito geismus.

Jie susitikinėja kiekvieną sa-vaitę. Ta pati kavinė. Tas pats viešbutis. Ta pati lova. Ar atsiras šiame „pornografiniame ryšyje“ vietas jausmams? Meilei? Išskyrimo skausmu? Baime? Prarasti vienas kitą? Ar susitiks herojai ka-da nors ateityje? Paprastų atsaky-mų į panašius klausimus taip pat nesitikėkite.

Garsi prancūzų aktorė Nathalie Baye ir ne mažiau žinomas jos kol-ega ispanas Sergi Lopezas Vene-cijos kino festivalyje buvo apdo-vanoti už geriausią vaidybą.

su nauja padėtimi. Medikų paska-tintas jis ryžosi parašyti savo auto-biografiją. Ir įvykdė šią užduotį la-bai originaliu būdu – mirksėdamas paralyžiaus nepaveikta akimi. Taip gimė unikali knyga – skaudi iš-pažintis, „dienoraštis nuo begalinės vienatvės krantų“.

Jei labai pavargsite nuo šių sle-giančių dramų, praskaidrinti nuotaiką padės režisierius Timas Burtonas ir jo mylimiausias aktorius bei išti-kimiausias pagalbininkas Johnny Deppas. Prieš du dešimtmecius jie-du sukurė ekscentrišką filmą „Ed-vardas Žirkliarankis“ (sekmadienis, 12.05 val., TV3). Tai graži ir graudi pasakėlė apie sentimentalų vaikiną, kūrėjo apdovanotą žirkle-mis vietoje pirštų. Pradžioje Edvar-das Žirkliarankis savo išvaizda šo-kiruoja aplinkinius, tačiau greitai jo kitonišumas tampa akivaizdžiu pri-valumu. Pavyzdžiu, dirbant gėlių sede arba kirpykloje...

Gerą nuotaiką garantuoja ir ro-mantinės komedijos „Undinės“ (sekmadienis, 14.15 val., TV3) au-toriai. Dvi dukras auginanti vieni-ša motina Reičel Fleks (jā vaidina dainininkė Cher) po kiekvieno ne-sékmingso bandymo rasti ištkimą gyvenimo draugą su mergaitėmis ir visa manta kraustosi vis į kitą mie-stą. Nenusimenanti trijulė pakeitė jau aštuoniolika būstų, bet Ist Porte apsistoję ilgam. Mat ponia Fleks čia sutiko batų pardavėją Lu Land-skį (aktorius Bobas Hoskinsas), o jos vyresnėjasis dukra Šarlota, svajo-juusi tapti vienuole ir atgailauti už visos šeimynėlės nuodėmes, taip pat išsimylojė. Meilė kol kas nerūpi tik mažylių Keitei, nes ji turi svar-besni tikslą gyvenime – mergaitė svajoja tapti plaukimo čempione.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kai realybė tėra iliuzija, o žmogaus gyvenimas – miražas

Gediminas JANCAUSKAS

Penktadienio naktį (0.35 val., LNK) pasinersime į labai niūrią „Tamsos miesto“ atmosferą. Jau-nas australų režisierius Alexas Pro-vasas gerai išmano ir myli kino klasiką. Jos pamokos šiam filme aki-vaizdžios. Ypač ryški čia vokiško ekspresionizmo įtaka, nors yra ir an-tiutopijos bei „juodojo“ kriminali-nio kino elementų. Iš visų šių komponentų nuausta „Tamsos miesto“ atmosfera yra siaubinga ir kartu hipnotizuojanti. Užtai re-alybė čia tėra iliuzija, o žmogaus gyvenimas – tik miražas.

Šias tiesas savo kailiu patiria Džonas Merdokas, karta prabudęs nepažįstamame viešbutyje. Nieko negalintis prisiminti vyras netrukus sužino, kad yra kaltinamas įvykdęs keliais žmogžudystes. Norėdamas atkurti savo praeitį ir tikrą tapa-

tybę Merdokas susiduria su kitos civilizacijos atstovais, kurie savo valios pastangomis gali lengvai transformuoti fizinę realybę.

Ne mažiau komplikuotoje situ-acijoje atsidūrė pagrindinis herojus filme „Maiklo Kleitono sukurtas“ (penktadienis, 23.00 val., LTV2). Prie penktoko dešimtmecio artėjantis teisininkas Maiklas Klei-tonas (jū vaidina George’as Clooney) dirba solidžioje juridinėje kor-poracijoje, ir savo firmoje jis žino-mas kaip „machinatorius“. Vadovai-jį charakterizuoja kaip tikrą bur-tininką, sugebantį nepastebimai ir be-jokio triukšmo sutvarkyti keblius reikalus, visada išliekant šešelyje. O pats Maiklas save vadina „valy-toju“, nes tik jis vienas žino, kiek purvo jam tenka iškuopti, sekant sąžinę praradusią valdininkų ir išta-ytymams nusižengusią korporacijų pėdomis. Žinoma, anksčiau ar vė-

liau Maiklą turėjo išvarginti nuo-latiniai kompromisai su savo sąžine. Kartą vyrukas labai aiškiai su-vokia, kad priėjo kryžkelę.

Visai kitokį G. Clooney pamaty-sime smagioje broliu Joelio ir Ethano Coenų komedijoje „O, broli, kur-tu?“ (0.35 val., TV3). Nuo šio filmo aktorių karjeroje prasidėjo idiotiš-ku personažų galerija. Iš katorgos pa-bėga trys „trenkti“ nuteistieji. Jie su-kaustyti viena grandine ir turi tą pa-ti tikslą – rasti žemėje užkastą lobį. Pakeliui bėgliai dar suburia pašēlu-sią muzikinę grupę ir įveikia beveik visus Homero aprašytus pavojus, ka-daise pastojuusių kelią Odisejui. Tik veiksmas rutuliojasi ne „priestvani-ais“ laikais, o labai konkretiu Di-džiosios depresijos metu. Nenusako-mo žanro filmą puosia puikus muzi-kiniai takelis.

Daug geros muzikos girdėsime ir Kanų festivalyje prizu už geriau-